

Стратегия за устойчиво териториално развитие на Община Велико Търново

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Съдържание:

1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНА ВЕЛИКО ТЪРНОВО.....7стр.
2. Природно-географска характеристика- релеф, полезни изкопаеми, климат, води, почви, биоразнообразие.....10стр.
 - Релеф
 - Полезни изкопаеми
 - Климат
 - Води
 - Повърхностни води
 - Подземни води
 - Почви
 - Биоразнообразие
3. ДЕМОГРАФСКА СИТУАЦИЯ.....25стр.
4. ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ.....42стр.
 - Промишленост
 - Дървообработваща промишленост
 - Преработваща промишленост
 - Строителство
 - Търговия и услуги
 - Бизнес среда¹
 - Инвестиционна активност
 - Селско стопанство
 - Горски фонд

¹ <http://www.regionalprofiles.bg/bg/regions/veliko-tarnovo/>

- Туризъм
- Природни ресурси
- Антропогенни ресурси

5. ИНФРАСТРУКТУРА.....95стр.

- Транспортната инфраструктура
- Железопътен транспорт
- Въздушен транспорт
- Мостове и мостови съоръжения
- Градски транспорт
- Електроенергийна и електропреносна система
- Газоснабдяване
- Водоснабдяване и канализация

6. ИЗВОДИ.....108стр.

7. SWOT анализ.....109стр.

8. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ.....113стр.

- Визия
- Приоритети, стратегически цели, мерки и дейности:
- Мерки
- Основни елементи на пространствената структура за прилагане на стратегическия документ
- Организация и координация на дейностите по изпълнение на стратегията
- Система за наблюдение и контрол

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Стратегията за устойчиво териториално развитие на община Велико Търново е разработена в контекста на процеса на стратегическо планиране и програмиране в България. Тя е разработена в рамките на проект "Обща стратегия за устойчиво териториално развитие на зоната за трансгранично сътрудничество Румъния - България". Водещ партньор е Министерство на регионалното развитие и Публична администрация Румъния. В проекта вземат участие още 12 партньори: Министерство на регионалното развитие и благоустройството - България, Областна администрация - Плевен, Агенция за развитие на човешките ресурси - Русе, Бизнес център за малки и средни предприятия, Агенция за устойчиво развитие и евроинтеграция, Българска асоциация за алтернативен туризъм, Община Велико Търново, Асоциация на Дунавските общини - България, Асоциация за електроника и управление на европейски програми, Център за консултации и управление на европейски програми и Национална администрация по водите и мелиорациите - Румъния. Настоящата Стратегия за устойчиво териториално развитие на Община Велико Търново представлява стратегически документ, на чиято основа следва да се развива територията на общината.

Целта на Стратегията е да представи рамката и основните насоки в устойчивото териториално развитие на община Велико Търново. Тя отразява в дългосрочен план вижданията на ръководителите и специалистите от местните структури на управление, представителите на бизнеса, НПО и широк кръг заинтересовани лица за развитието на общината.

Стратегията се основава на следните основни принципи:

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

- **реализъм** - В нея трябва да са формулирани реалистични цели, което означава, че те трябва да бъдат съобразени не само с наличния потенциал за развитие, но и с фактори като институционална среда, тенденции в развитието на туристическия бизнес, ниво на подготовка на кадрите, финансова обезпеченост и редица други, които могат да изиграят ролята на задържащи фактори за неговото ефективно усвояване;
- **устойчивост** - В Стратегията не трябва да се съдържат задачи, мероприятия и конкретни дейности, чието решаване има изолиран кампаниен характер, с краткосрочен и бързо „затихващ във времето” ефект върху изпълнението на формулираните цели в нея;
- **приемственост** - Разработването на Стратегията не трябва да започва „от нулата” - трябва да се осигури приемственост с наличните документи от подобен тип;
- **партньорство** - Стратегията трябва да бъде резултат от съвместните усилия на много заинтересовани страни (представители на областната и общинските власти, на бизнеса, на културните институции и на неправителствения сектор).
- **местна идентичност** - Планирането на развитието трябва да бъде съобразено и обвързано с основните ценности на обществеността в дестинацията, а също така и с особеностите на развитието на региона.

В съдържателно отношение, стратегическият документ включва три основни “ядра”, разкриващи логическата последователност на стратегическото планиране от типа: „диагноза” → „оценка” → „прогноза”. В тази връзка, стратегията за устойчиво териториално развитие има следната структура:

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

- Ситуационен анализ
- SWOT анализ
- Стратегическа част

Различните аспекти на стратегическото планиране и съществуващите подходи към него са предмет на широко обсъждане в нашата и чуждестранната специализирана литература, но като цяло редица въпроси остават все още недоизяснени. Все още недостатъчният практически опит в стратегическото планиране на развитието на територията прави по-актуални изследванията в тази област на познанието и практиката. Ето защо в хода на работата по настоящата стратегия беше важно да се уточнят възможните подходи към стратегическото планиране, да се оцени натрупания опит при реализирането на различни програми и проекти в региона, да се дефинират подходите при разработването и обосноваването на приоритетите и стратегическите цели.

Методологическата схема на работата по изготвянето на стратегическия документ се основава на стандартната концептуална рамка на стратегическото планиране и включва следните основни етапи и дейности:

- събиране на необходимата изходна информация
- анализ на информацията
- дефиниране на стратегическа рамка, визия, приоритети и стратегически цели
- разработване на план за действие

Приемането на България в ЕС през 2007 г, създава благоприятни възможности за справяне със социално-икономическите проблеми в община Велико Търново. В този смисъл осъществяването на настоящия

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

стратегически документ може да даде допълнителни локални импулси за цялостното развитие на общината. Конкретните проблеми, които ще бъдат решени с настоящата Стратегия са свързани с: Извършена детайлна инвентаризация, систематизация, анализ и оценка на потенциала на общината; Разработването на концептуална рамка, определяща координираното развитие на базата на стратегическо планиране; Предоставянето на всички заинтересовани страни и структури на гражданското общество (местни и регионални власти, потенциални инвеститори, представители на местния бизнес, НПО, медии и др.) на информация относно възможностите за развитие в целевия регион, вкл. чрез достъп до нея в интернет-среда. Стратегията е динамичен и отворен документ. Тя ще бъде периодично допълвана и актуализирана, съобразно и вследствие от настъпилите промени в приоритетите на областта, в националното законодателството и други фактори с местно стратегическо значение.

Обща характеристика на Община Велико Търново

Община Велико Търново се намира в Централна Северна България и е включена в административно-териториалните граници на област Велико Търново. Велико Търново е на почти равни разстояния от най-големите градове в страната - София, Варна, Пловдив, Бургас. Община Велико Търново е най-голямата община в областта и е разположена на площ от 885 кв. км. Общината заема южната част на Област Велико Търново като в административно отношение граничи със следните общини: Павликени, П.Тръмбеш, Лясковец, Г.Оряховица, Златарица, Елена, Гурково, Трявна, Дряново, Севлиево. В рамките на общината се

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

включват 89 населени места, от които 3 града - Велико Търново, Дебелец и Килифарево, и 86 села. Град Велико Търново е административен, културен, образователен и икономически център.

Според природогеографското райониране на България община Велико Търново попада в Старопланинската област, подобласт - Предбалкан. Релефът на община велико Търново е разнообразен - равнинно - хълмист и планински. В геоморфолошко отношение преобладава хълмисто-ридовия релеф с асиметрични долини по р. Янтра.

Населението на община Велико Търново към 01.02.2011 г. наброява 88 670 души. Общината е с една от най- благоприятните възрастови структури за страната (38 % коефициент на възрастова зависимост). Общината е с много голям дял на градското население - 81,9 %. Гъстотата е $102,1$ души /м².

Икономическият профил на община Велико Търново се характеризира с развитие на туристическата индустрия, която предлага познавателен, културен, конгресен, селски и екологичен туризъм. Структуроопределящи отрасли са дървообработващата и преработваща промишленост, електрониката, строителството, хранително-вкусовата промишленост, търговията и услугите.

В социален аспект общината има много добре развити мрежи от образователни, здравни и спортни заведения.

През септември 2012 г. нивото на безработицата във Велико Търново и региона е 8,3%, което е по-ниско от средната за страната, но спрямо равнището на безработицата към 2004г.- 7,49% се наблюдава значително увеличение на безработните лица. Данните са от местното "Бюро по труда", което обслужва трите общини - Велико Търново, Елена и

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

Златарица. На борсата са регистрирани 3968 души, с 28 по-малко в сравнение с предходния месец. 2796 са регистрираните безработни в община Велико Търново, 773 в община Елена и 399 безработни за община Златарица. Равнището на безработица в региона е с 2,3% под средното за страната (10,6%) и с 1,9 на сто по-ниско от това за цялата област (10,2%).

Техническата инфраструктура е добре развита по отношение на електроснабдяването, водоснабдяването и съобщенията. Съществува добре изградена междуселищна пътна инфраструктура, но част от пътищата са силно амортизирани и се нуждаят от рехабилитация и ремонт. Тук се пресичат главните пътища, свързващи Източна със Западна България (Варна - 228 км, София - 241 км) и Северна с Южна България (Русе - 107 км, Стара Загора - 126 км), което превръща града в основен транспортен възел. В Горна Оряховица се намира най-голямата жп гара в Северна България, има и летище, отдалечено на 7км от града.

Община Велико Търново е със сравнително добри параметри на околна среда. Тя разполага с екологично чисти територии, които предлагат отлични възможности за екологично земеделие и производства. На територията на общината се развиват богата флора и фауна; наличие на интересни природни забележителности, сред които минерални извори и защитени местности.

Велико Търново е първият източноевропейски град, спечелил наградата на Европейския съюз за град с устойчиво развитие. Регионът е сред първите 10 места в Източна Европа, препоръчани от най известния в Европа туристически журнал Lonely Planet.

Градът и общината са богати на културни и фолклорни прояви. Богатото културно-историческо наследство и уникалните природни, исторически и архитектурни дадености утвърждават град Велико

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

Търново като забележителен исторически, културен и туристически център. Паметници на културата, събрани в резервати, ансамбли, комплекси, групови обекти и 1515 единични обекта. Според историческия период към който принадлежат, те са праисторически, антични, средновековни и възрожденски, а в съответствие с научно-културната специфика - археологически, исторически, архитектурно-строителни, художествени, етнографски.

Емблематичен за града е уникалният аудио-визуален спектакъл “Царевград Търнов - звук и светлина” - една феерия, допълваща емоционалното възприемане на времето, в което градът по право е нареждан до Рим и Константинопол.

2. Природно-географска характеристика- релеф, полезни изкопаеми, климат, води, почви, биоразнообразие

- Релеф

Характеристиките на релефа на община Велико Търново са свързани с геоложкото развитие на Старопланинската верига. Според природногеографската подялба на България, общината попада в подобласт Предбалкан на Старопланинската област. Това обуславя и разнообразния релеф, който включва както равнинно-хълмисти, така и планински територии. Геоморфологията се характеризира основно с хълмисто-ридови територии и асиметрични речни долини. Основната геоморфоложка структура е Търновската антиклинала, чиито заоблени ридове са с източно-западно разположение. Те са разчленени от старопланинските реки и плоски плата. При гр. Велико Търново се разкриват живописните проломи на главната водна артерия- река Янтра, всечени в Търновските възвишения. Реката образува множество

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

меандри, които отделят хълмовете Света гора, Царевец, Трапезица и Момина крепост. Тяхната надморска височина варира между 210 до 265 м. Средната надморска височина на град Велико Търново е 208 м. Скалите, които преобладават в областта са с варовиков състав, с прислойки от пясък, глина и мергели, който са натрупани в следствие на седиментационни процеси през периода на Кредата. Значителното разпространение на мергелите, особено в югоизточната част на общината са причина за множеството свлачищни процеси. На територията на общината може да бъде разкрита и льосова покривка, характерна за северните части на страната ни.

- **Полезни изкопаеми**

Дългото и сложно палеогеографско развитие на територията е факторът за образуването на полезни изкопаеми. От тази гледна точка, община Велико Търново може да бъде определена като бедна на полезни изкопаеми. От горивните полезни изкопаеми в границите на общината са открити ограничени запаси от черни въглища. По-добре представени са нерудните полезни изкопаеми. По-голям интерес от икономическа гледна точка представляват базалтите, варовиците и мергелите, които се използват в строителството. В някои участъци на реките Росица и Янтра се добиват чакъли и пясъци. Поради наличието на седиментни скали варовици са разкрити и при селата Русаля, Хотница, Малък Чифлик, Самоводене, Шереметя, Беяковоц, Момин сбор и гр. Велико Търново. Проблем от екологична гледна точка представлява рекултивирането на изоставените варовикови кариери главно в северната ивица на Предбалкана (напр. село Русаля). Други находища на нерудни полезни изкопаеми в общината са:

- Баластра - с. Ресен

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

- Базалт - с. Вонеща вода
- Мергел - гр. Дебелец, с. Ресен, с. Дичин
- Климат

Разнообразните форми на релефа в съчетание с разположението в подножието на Стара планина обуславят специфичния климат в общината. Територията попада в северно-българската подобласт на умереноконтиненталния климат, според климатичното разделение на България. Тази територия се отличава с добре изразен сезонен характер на основните климатични елементи, обусловено от разпределението на радиационния фактор и атмосферната циркулация. Стойностите на температурите се понижават закономерно от север на юг, а валежите съответно се увеличават в същата посока. Климатът се характеризира с горещо лято и студена и продължителна зима. Температурите през студеното полугодие се определят от континенталните въздушни маси на умерените ширини. Най-студено е времето през месеците декември, януари и февруари, което е предпоставка за задържането на устойчива снежна покривка. През зимата се наблюдават нахлувания на студени въздушни маси от северните ширини, вследствие на което има резки застудявания, при които са отчитани температури до -28.1°C . През тази част на годината, в комбинация на антициклонално време често се наблюдават температурни инверсии. Пролетта е прохладна, с повече валежи, а есента е по-суха. През летните месеци топлинните условия се формират вследствие на трансформацията на атлантическите въздушни маси в топли континентални и от значителния приток на слънчева радиация, което обуславя безоблачно и сухо време. През есента общото понижение на температурите на въздуха се обуславят от засилване на меридионалната циркулация, при което зачестяват нахлуванията от

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

север и североизток. Средната температура на въздуха измерена на метеорологична станция Велико Търново за 2010 г. е 12.6 °C². Минималната температура през същата година е измерена през месец януари (-21.2°C), а максималната - през август - 38°C. Средното атмосферно налягане за 2010 г. е 992 hPa, а относителната влажност на въздуха е 72%.

Циркулационните условия и орографията на територията определят особеностите на годишния ход на валежите. Годишната сума валежи през 2010 година е 742 мм. Типично за териториите с умереноконтиненталния климат, тук се наблюдава добре изразен максимум на валежите през май-юни и минимум през септември. Максимален валеж (33мм) през 2010 г. е отчетен на 24 юни. Валежите през лятото най-често се дължат на нахлуването на влажни въздушни маси, формирани над Атлантическия океан. Мъгливите дни през 2010 г. са били 24 като те преобладават през есенния и зимния сезон, а снежната покривка се е задържала 49 дни. Периодът, през който се наблюдава максимумът на мъгливите дни, съвпада с максимума на относителната влажност. Тези два фактора са причина през този период на годината да се наблюдават по високи концентрации на замърсители във въздуха, заради по трудното му самопочистване. Средната годишна облачност в района е 5.1 степени, като по-значителна е през периода ноември-март.³

Географското положение на община Велико Търново определя преобладаването на западните, северозападните и североизточните ветрове, ориентирани главно по речните долини. Средната скорост на

² Районите, областите и общините в Република България 2010, Национален статистически институт, София 2012

³ Програма за намаляване на емисиите и достигане на установените норми за вредни вещества и управление на качеството на атмосферния въздух в Община Велико Търново за периода 2011-2014 г.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

вятъра е около 1,3 м/сек.⁴ Орографските дадености на територията са предпоставка за образуването на планинско-долинни ветрове. При нахлуване на топли въздушни маси от юг тук се наблюдава местният вятър фьон.

- **Води**

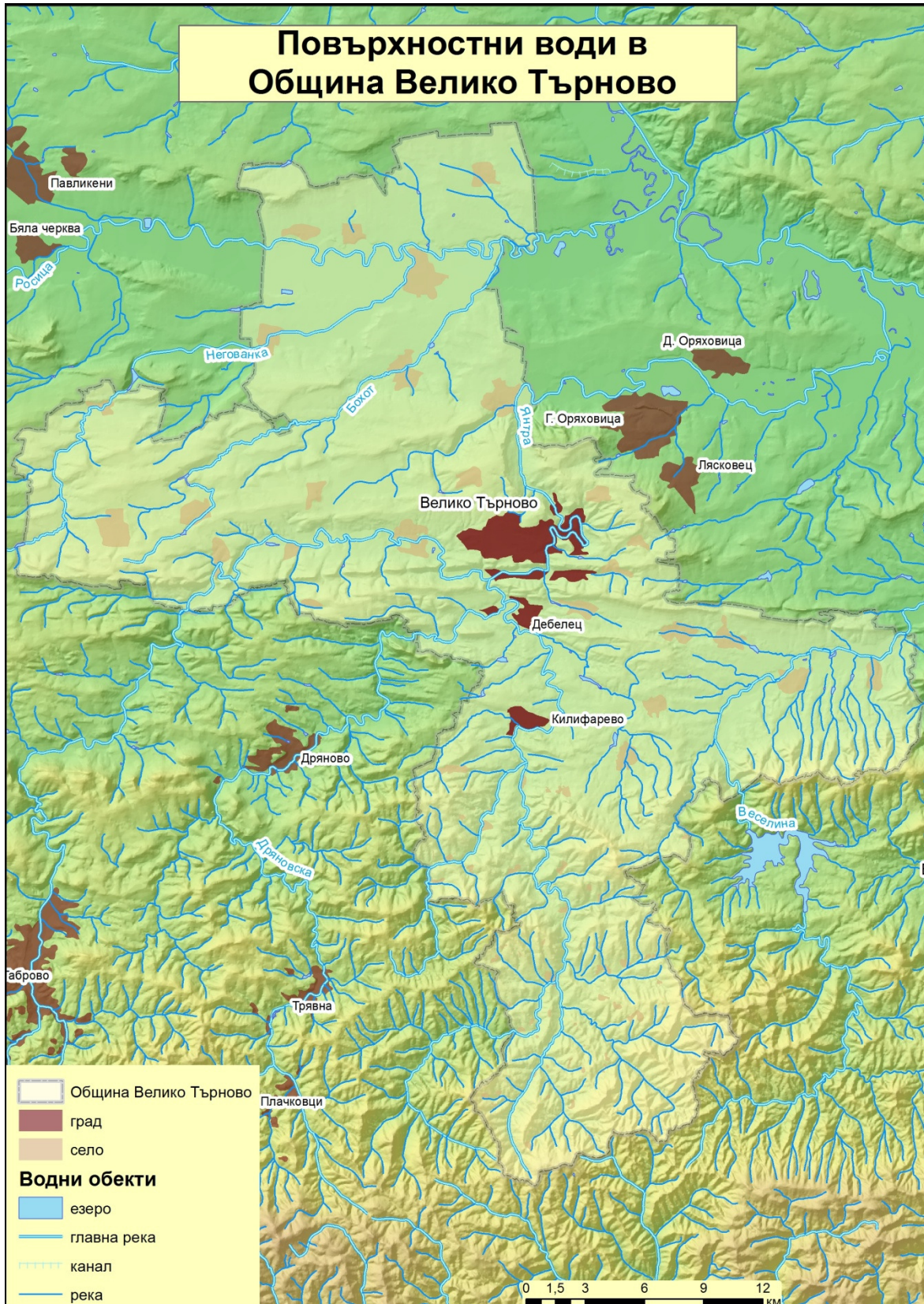
Специфичното съчетание на климат, скален състав, релеф (влиянието на Стара планина), почви и растителност са основните фактори за формиране и териториално разпределение на водите в община Велико Търново. По отношение на водните ресурси общината може да бъде определена като богата. Водните ресурси на общината спадат към Черноморската отточна област, като се оттичат чрез р. Дунав. Основната река, която отводнява тези площи е р. Янтра, заедно с нейните притоци (Фиг.1). Главен неин ляв приток на територията на общината е р. Росица, а десни - Дряновска, Белица, Стара река. Реките в общината имат дъждовно-снежен режим на подхранване с пролетен максимум и есенен минимум. Поради характера на скалната основа някои реки имат и подпочвен компонент на водното подхранване.

⁴ Програма за намаляване на емисиите и достигане на установените норми за вредни вещества и управление на качеството на атмосферния въздух в Община Велико Търново за периода 2011-2014 г.

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Фиг. 1

-Повърхностни води

Река Янтра е най-голямата река, преминаваща през територията на община Велико Търново и една от основните реки в Северна България. Тя извира извън границите на общината - от северното подножие на връх Атово Падало в Шипченската планина. Общата ѝ дължина е 285,5 км. По пътя си реката образува множество проломи и меандри. Преминаването ѝ през Търновските височини формира най-големия от проломите. Неговата дължина по права линия е 7 км., но реалната дължина на реката е доста по-голяма, заради силното ѝ меандриране. Реката е един от символите на старата столица и създава уникалната атмосфера на града.

Другата основна река в общината е левият приток на р. Янтра - р. Росица. Тя води началото си от Калоферската планина, преминава през северните части на община Велико Търново, като тече в източна посока, и извън границите ѝ се влива в р. Янтра. Поречието на реката се характеризира с висок риск от наводнения. Десните притоци Негованка и Бохот през по-голямата част от течението си преминават през общината. Негованка преминава близо до селата Емен, Русаля и близо до с. Росен се влива в Росица. При село Емен образува дълбока каньоновидна долина. По поречието ѝ е изграден язовир Негованка. Река Бохот извира от възвишенията на Ново Село, което е в пределите на общината. Общата ѝ дължина е 6 км.

Друг голям ляв приток е р. Белица (Килифаревска). Тя води началото си от северните склонове на Тревненския дял на Стара

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Планина. Преминава край с. Вонеща Вода, известно с минералния си извор, където в реката се влива от изток и по-малката Райковска река. В близост до реката, на километър южно от Нацовци се намира легендарният Килифаревски манастир. При град Килифарево реката се отделя от пътя и малко след град Дебелец в нея се влива и подобната по големина Дряновска река. След още два километра река Белица се влива в река Янтра във Великотърновския квартал Чолаковци.

Стара река е най-големия десен приток на р. Янтра. От изворите и при Вратник в Стара Планина до устието на Джулюнишка река се нарича Стара река. След това преминава в р. Лефеджа. Чрез разнообразни меандри се влива в река Янтра недалеч от село Горски Горен Тръмбеш (община Горна Оряховица).

Към повърхностните води, освен речните ресурси, спадат и езерата и язовирите. В пределите на общината са изградени 18 микро-язовира.

-Подземни води

Община Велико Търново е значително богата на подземни водни ресурси. Разломите по границата между Стара планина и Предбалкана са причина за образуването на множество минерални извори. Най-значителният тук е при с. Вонеща вода, който е с дебит около 10 л/сек. Неговите топли води (13°C) са добра предпоставка за развитието на балнеоложкия туризъм в района. Наличието на варовикови скали е причина за характерните за тази част на страната пещери с карстови извори. В алувиалните наслаги и в дълбочина край речните тераси има подпочвени води, които не са достатъчно добре проучени.

Водите на Община Велико Търново се отнасят към Басейнова дирекция “Дунавски район” с център гр. Плевен. Тук са изградени 3

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

пункта за мониторинг и контрол на качеството на повърхностните води от Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС). Два от тях са разположени на р. Янтра (след вливането на р. Дряновска - при моста за гр. Дебелец и след ПС на шосеен мост за с. Самоводене), а един на р. Дряновска (преди вливането и в р. Янтра).

Водното богатство на община Велико Търново е предпоставка за развитието на рекреацията и туризма. Тук могат да бъдат посетени множество природни образувания и забележителности, свързани с водата - меандрите и проломите на река Янтра, Еменският каньон, Хотнишкият водопад, минерални извори и карстови пещери.

- **Почви**

Природното развитие на района е довело до разнообразна почвена покривка (Фиг. 2). Сложните връзки между скалната основа, хидроклиматичните характеристики на общината, биоразнообразието и антропогенната дейност са довели до наличието на различни видове почви. Основните почвени типове тук са черноземни почви, сиви горски, алувиално-ливадни и хумусно-карбонатните. Географското разпределение на черноземите определя тяхното разпространение в северните части на общината, като те са представени от различни подтипове. Тези почви се отличават с високо естествено плодородие. Тук основно се срещат излужени и деградирани черноземни почви. Деградиралите черноземи на практика осъществяват прехода между черноземните и сивите горски почви. Те са особено подходящи за отглеждането на зърнени и технически култури, както и на различни видове зеленчуци.

Сивите горски почви са другият зонален почвен тип разпространен в общината. Те се образуват предимно върху карбонати. Хумусното им

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

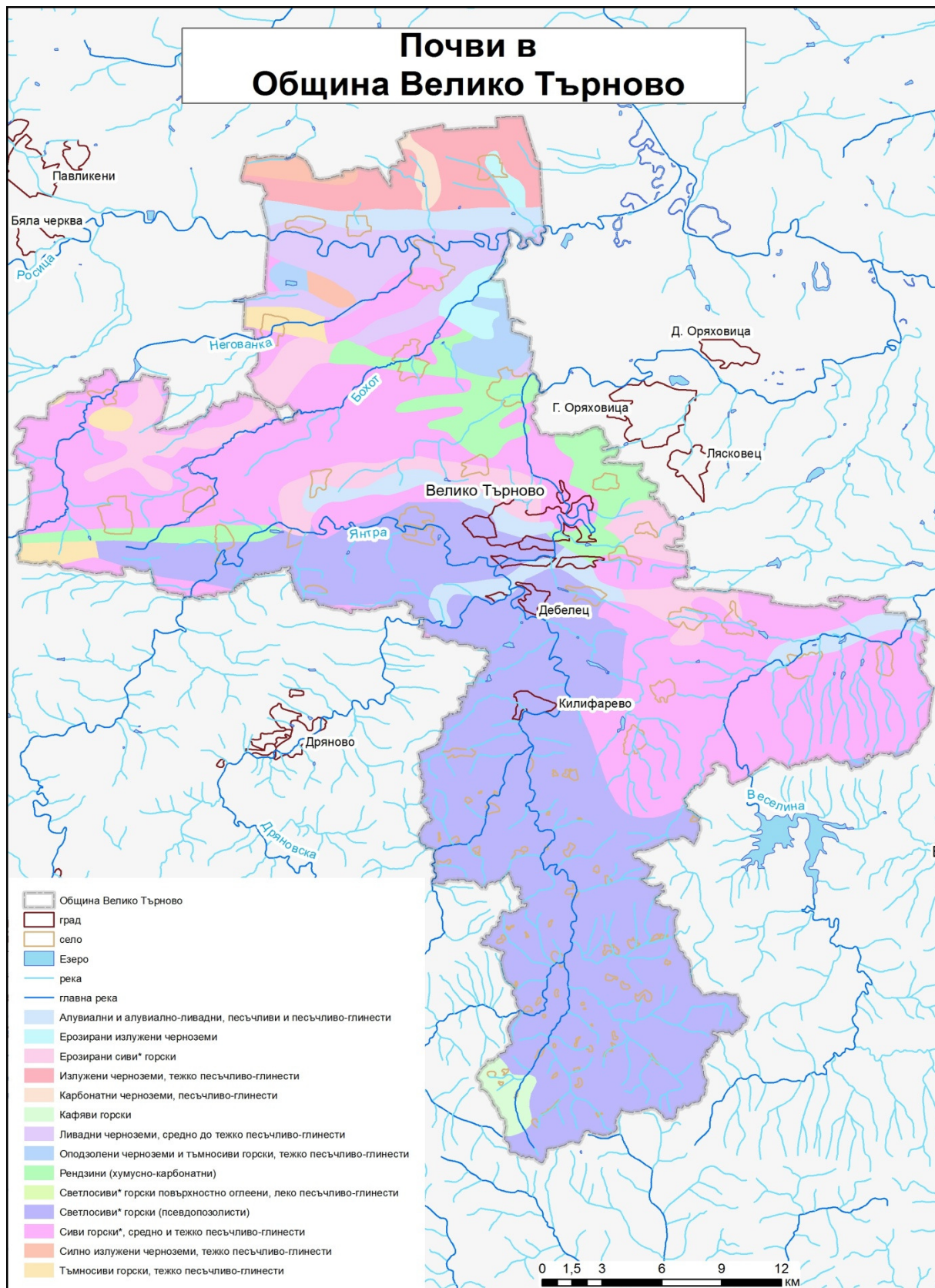
съдържание е по-малко от това на черноземите, което налага тяхното наторяване. Подходящи са за отглеждането на ечемик, овес, ръж, картофи, овощия и др.

От азоналните почвени типове, на територията на общината са разпространени алувиално-ливадните и хумусно-карбонатните (рендзини) почви. По речните тераси по средните и долните течения на реките, върху алувиалните наноси са образувани алувиално-ливадни почви. Те са плодородни почви, подходящи за отглеждането на разнообразни култури. Наличието на карбонатни скали и карстовите процеси, развити на някои места от общината, са предпоставка за наличието на рендзините. Те имат високо съдържание на хумус и карбонати. Върху тях виреят някои зърнени и технически култури, както и овощия.

www.cbromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Фиг. 2

- **Биоразнообразие**

Биоразнообразието е един от компонентите на природната среда, който е неразривно свързан с останалите. Флората и фауната на територията на община Велико Търново са изключително разнообразни, въпреки че по-голямата част от площите представляват земеделски земи. Смята се, че в миналото по тези части от страната е имало пояси от широколистни дървета, които вследствие на антропогенната дейност са изчезнали и на тяхно място са се разпространили вторични растителни съобщества. Широколистните гори тук са представени от бук, дъб, габър, мъждрян, цер, топола, липа и др. Те са разпространени в ниските височинни пояси до 900-1000 м. надморска височина. Наличието на ценни вековни дъбови и букови гори тук е причината за създаването на редица защитени местности и територии. Иглолистните гори са по-слабо представени и заемат по-високите части на общината. Често тези растителни съобщества са изкуствено създадени.

Животинският свят на територията на общината е представен от около 350 вида птици и 85 вида бозайници. Надморската височина и релефът тук са предпоставка за разпространението на видове като дива свиня, благороден елен, сърна, заек, което определя и развитието на ловния туризъм в общината. Около реките и във влажните райони са разпространени влаголюбиви видове насекоми. Птиците са представени богато. Тук се срещат фазанът, яребицата, врабчета, гугутки и др. В много от изградените водоеми се развъжда риба.

От екологична гледна точка районът се подобрява непрекъснато, поради липса на сериозни замърсители на околната среда и водите. За

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

опазването на природната среда и биоразнообразието на територията на общината има изграден един поддържан резерват и 9 защитени местности, съгласно Регистъра на защитените територии и защитените зони в България⁵ (Фиг. 3 и 4). Поддържаният резерват Савчов чаир е с площ 103.5 хектара, намира се в района на с. Кладни дял. Целите за създаването му са опазване на фаунистичното богатство на района и вековна букова гора от естествен произход, с участие на габър, явор, дива череша, ива, зимен дъб, дрян, шипка и други насаждения от смърч, ела, черен бор от изкуствен произход.

Фиг. 3 Защитени местности в община Велико Търново

Защитена местност	Площ (хка)	Местоположение	Документи за обявяване	Документи за промяна:	Цели на обявяване:
Преображенски манастир	17.1	С. Самоводене	Заповед No.РД-3039 от 03.10.1974	Прекатегоризация със Заповед No.РД-1307 от 27.12.2002	Опазване на естествено находище на дървовидна /турска/ леска.
Николински кладенец	0.2	С. Ветринци	Заповед No.РД-2109 от	Прекатегоризация със Заповед	Опазване на характерна

⁵ <http://pdbase.government.bg/zpo/bg/index.jsp>

			20.12.1984	№.РД-1306	вековна
				от 27.12.2002	дъбова гора
Косово	178.9	С. Балван, с. Ветринци, с. Ново село	Заповед №.2344 от 26.05.1971	Прекатегори зация със Заповед №.РД-1318 от 27.12.2002	Опазване на характерна дъбова гора
Манастирско то	21.3	С. Къпиново	Заповед №.158 от 04.03.1985	Прекатегори зация със Заповед №.РД-1308 от 27.12.2002	Опазване на характерна дъбова гора.
Дервента	15.3	С. Самоводене	Заповед №.2344 от 26.05.1971	Прекатегори зация със Заповед №.РД-1323 от 27.12.2003	Опазване характерни те гори в района на Преображе нския манастир
Главите	291.0	С. Войнежа	Заповед №.РД-510 от 12.07.2007	-	-

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Преграда	3.5	Гр. Дебелец	Заповед No.183 от 06.02.1968	Прекатегори зация със Заповед No.РД-823 от 23.08.2002	Опазване на вековно смесено насаждени е от зимен дъб и благун
Река Веселина	98.62	С. Къпиново, с. Миндя	Заповед No.РД-359 от 04.05.2012	-	*-под таблицата
Студен кладенец	63.0	С. Райковци	Заповед No.25 от 09.01.1989	-	Опазване местообита ние на редки и застрашени растения и животни

*1. Опазване на крайречни гори от елши, върби и тополи, смесени термофилни дъбови гори и стари речни корита, със съобщества от влаголюбива растителност по поречието на река Веселина;

2. Опазване на местообитания на защитени, редки и уязвими растителни и животински видове, като: елвезиево кокиче, балкански щипок,

www.cbromanibulgaria.eu
Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

дъждовник, обикновен (малък) тритон, голям гребенест тритон, жълтокоремна бумка, жаба дървесница, обикновена блатна костенурка;

3. Опазване на местообитания на защитени, редки и уязвими животински видове, като: сива чапла, малък воден бик, черен щъркел, обикновен мишелов, малък ястреб, сокол орко, ливаден дърдавец, зеленоножка, голям горски водобегач, чухал, земеродно рибарче, обикновен пчелояд, сив кълвач, тръстиково шаварче, ястребогушо коприварче, градинска овесарка, видра и др.

Фиг.4 Природни забележителности в община Велико Търново

Природна забележителност	Площ (хка)	Местоположение	Документи за обявяване	Защитена местност
Еменски каньон	25.5	С. Емен	Заповед по.880 от 25.11.1980	Пещера и пролом на р.Негованка
Кая бунар	80.0	С. Хотница	Заповед по.995 от 21.04.1971	Водопад и пролом на р. Бохот
Дрянков хълм	8.0	С. Пушево	Заповед по.83 от 08.02.1991	Палеонтоложки вкаменелости
Къпиновски водопад	0.2	С. Велчево	Заповед по.3796 от 11.10.1965	Водопад

3. ДЕМОГРАФСКА СИТУАЦИЯ

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Спиране нарастването на броя на населението на община Велико Търново и процесът на неговото числено намаляване започва преди 20 г. Създалата се демографска ситуация в общината е резултат от действието на фактори и влияния, които от една страна са характерни за България, а от друга специфични за територията на общината и обусловени от нейното историко-културно, социално-икономическо и демографско развитие. Съществено влияние оказват брачността, разводимостта, раждаемостта и смъртността, миграцията, полово-възрастовата, етническа, религиозна и образователни структури на населението. Не на последно място влияние върху демографските процеси в общината оказват и общите тенденции, характерни за икономическото, социалното и демографско развитие на европейските страни. Всички тези процеси оказват влияние върху формирането на човешките ресурси в общината, както в количествено, така и в качествено отношение.

Източник: НСИ

www.cbromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Броя на населението на община Велико Търново през 2011 г. е 88 417 души. През последните 6 години населението на общината е намаляло с по-малко от процент.

Брой на населението на община Велико Търново, 2004-2011 г.

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
89152	88854	88541	88661	88929	88724	88442	88417

Източник: НСИ

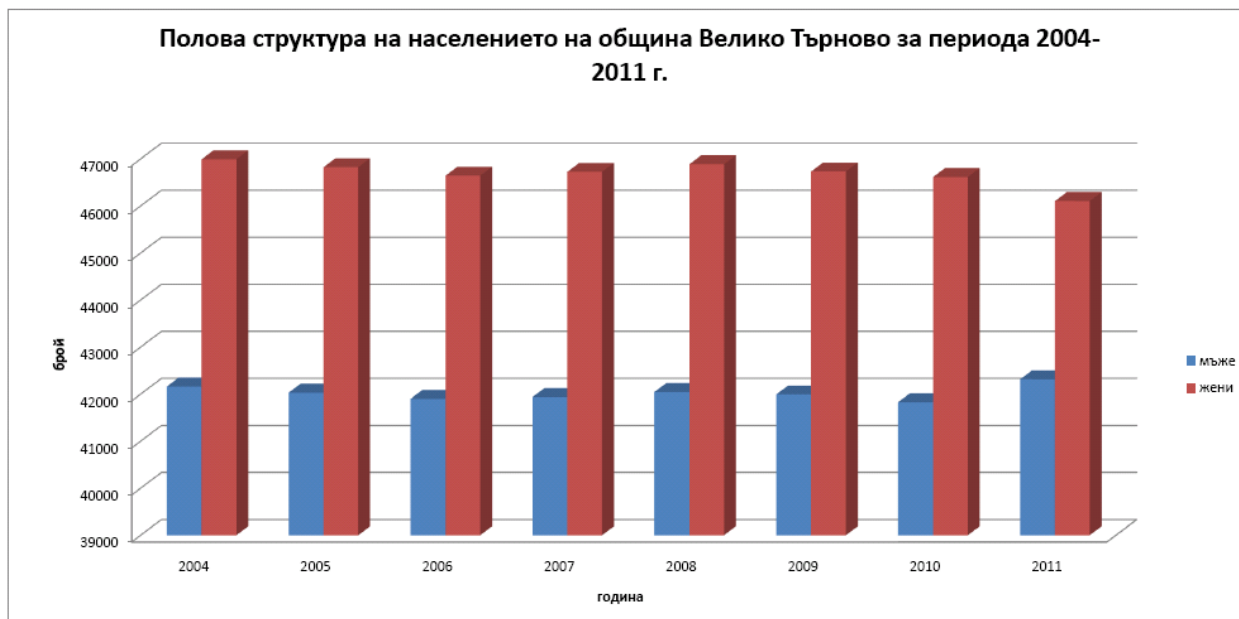
Най-голяма по брой на населението на територията на област Велико Търново е община Велико Търново, където живеят 88 417 души, или 34.2% от населението на областта. Следват общините Горна Оряховица с 46 685 души, или 18.1%, и Свищов - 42 734 души, или 16.5%. Най-малобройно е населението на община Сухиндол - 2 542 души, или 1.0%. Община Велико Търново е с висок дял на градското население - (84.7%)

Факторите, които оказват пряко влияние върху формирането на броя на населението на община Велико Търново са естественото движение на населението на общината и външната миграция. Съществено влияние оказват и половата и възрастовата структура на населението. От принадлежността към съответния пол зависи участието на индивида в естественото възпроизводство, мястото в семейството, социалния статус и участието в трудовия процес. С нарастването на възрастта съотношението между половете все повече зависи от смъртността, която е по-висока сред мъжете, отколкото сред жените над 40-годишна възраст.

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Източник: НСИ

През целия изследван период (2004-2011 г.) жените преобладават над мъжете. Тази тенденция не се е променяла от над 70 години. Тя е характерна и за страната. Върху половата структура на община Велико Търново, влияние оказват раждаемостта, смъртността, продължителността на живота и миграционната мобилност на населението му. От демографска гледна точка, най-благоприятна, отнасяйки се до половата структура за община Велико Търново е тази, при която лекият превес на мъжете се запазва до пенсионна възраст, а превесът на жените в тази възрастова граница също е незначителен.

Съотношение мъже-жени в %, (2004-2011 г.)

2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011	
МЪЖЕ	ЖЕНИ	МЪЖЕ	ЖЕНИ	МЪЖЕ	ЖЕНИ	МЪЖЕ	ЖЕНИ	МЪЖЕ	ЖЕНИ	МЪЖЕ	ЖЕНИ	МЪЖЕ	ЖЕНИ	МЪЖЕ	ЖЕНИ
47.3	52.7	47.3	52.7	47.3	52.7	47.3	52.7	47.3	52.7	47.3	52.7	47.3	52.7	47.9	52.1

Източник: НСИ

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Населението на община Велико Търново се отличава с относително неблагоприятна полова структура - като например град София, където жените представляват 52.3 %. До голяма степен половата структура на населението е следствие от състоянието на възрастовата му структура. При по-млада възрастова структура обикновено и половата структура е по-благоприятна. Половата структура зависи и от миграционната подвижност на населението. Обикновено мъжете са по-мобилната част от населението, и това води до промени в половата структура на определени територии. Тази мобилност е свързана с психическата им нагласа по съотношение условията за труд.

Възрастовата структура на населението дава представа за съотношението между отделните възрастови групи от населението на община Велико Търново. Продължилите вече повече от две десетилетия негативни тенденции в развитието на демографските процеси доведоха до значими промени във възрастовата структура на населението на общината. Те се изразяват в намаляване на дела на населението под 20 г. и нарастване на дела на населението над 60 г. Продължава да се задълбочава процесът на застаряване. Състоянието на възрастовата структура на община Велико Търново е повлияно от промените в раждаемостта и смъртността, миграциите, продължителността на живот и жизнения стандарт на населението. То от своя страна оказва влияние върху формирането на трудовия потенциал на общината и най-вече върху неговото възпроизводство. Полово-възрастовата пирамида показва, че общото намаляване на населението и неговото застаряване се дължат на намаляването на броя на населението в най-младите възрасти. В общината съществува трайна тенденция към намаляване на населението

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

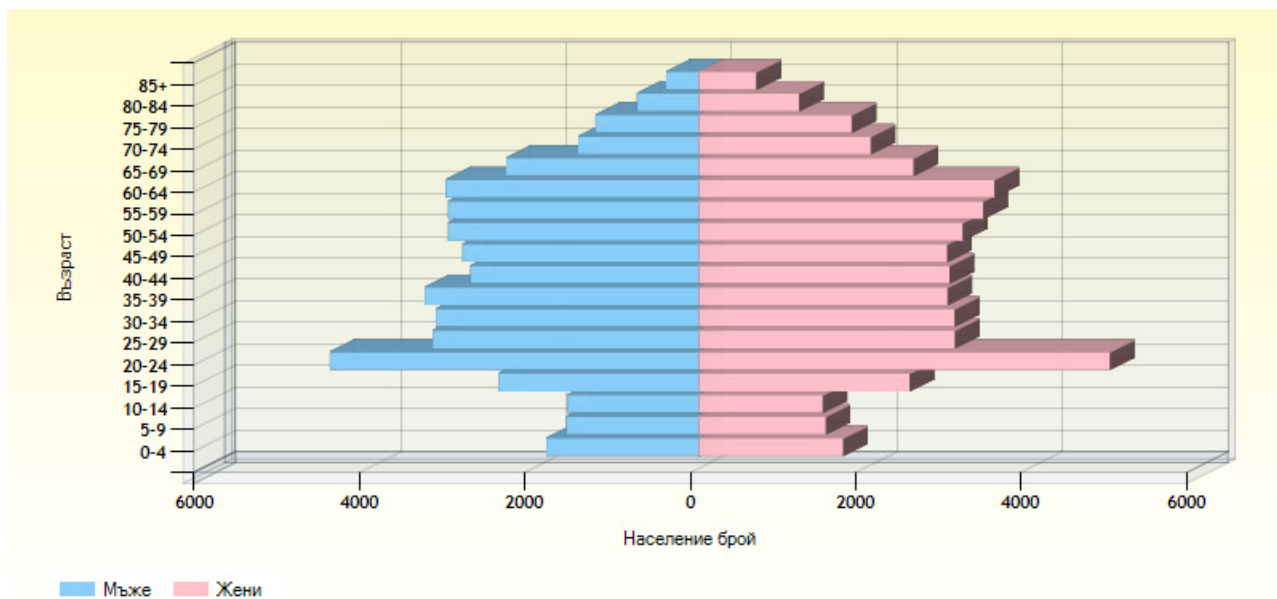
в подтрудопособна възраст, поради спадащата раждаемост. Това ще доведе и до намаляване в бъдеще на населението в трудоспособна възраст и ограничаване на работната сила в общината. Същевременно населението в пенсионна възраст ще нараства, което ще повишава и социалното натоварване на икономически активните лица в общината и ще увеличава натиска върху бюджета. Сред лицата в подтрудопособна и в трудоспособна възраст преобладават мъжете, докато сред населението в пенсионна възраст значително преобладават жените. Влошаването на възрастовата структура на населението рефлектира и върху размера и качеството на трудовите ресурси. Застаряването на работната сила в условия на динамичен пазар на труда с постоянно променящи се изисквания към квалификацията и професионалните умения на заетите и в условията на икономическа криза, поражда необходимостта от непрекъснато повишаване на общия потенциал и учене през целия живот на работната сила. Нарастващият брой и дял на старите хора (на 65+ г.) поставя сериозни предизвикателства пред социално-осигурителната система, системата за социално подпомагане и здравеопазването.

Полово-възрастова пирамида на община Велико Търново, 2011г.

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Източник: НСИ

Разностранныте жизнени и трудови възможности на индивидите и участието им в материалното производство и духовния живот в обществото, предопределят важноста на възрастовата структура на населението. Друга важна особеност е зависимостта между полово-възрастовия състав на населението и естествения му прираст. Според групировката на шведския статистик и демограф Зунберг, възрастовата структура на населението в изследваните територии е от регресивен тип. От нея ясно се вижда тенденцията към застаряване на населението.

Възрастов състав на населението по Зунберг, %

	0-14	15-49	50+
Р България	13.24	46.79	39.96
област Велико Търново	11.7	45.8	42.5
община Велико Търново	11.1	50.7	38.2

Източник: НСИ

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Процесът на демографско остаряване, изразяващ се в намаляване на абсолютния брой и относителен дял на населението на възраст под 15 години и увеличаване на дела на населението на 65 и повече години в община Велико Търново е пряка последица от етапа на демографски преход, в който се намира страната. Неблагоприятните демографски перспективи, които се очертах в края на 20 в. се отразяват неблагоприятно върху формирането на трудовия ресурс, като променят неговата качествена структура и по този начин оказват влияние върху структурата на потребление и на публичните услуги. От решаващо значение за формирането на трудоспособен контингент⁶ е изменението във възрастовия състав на населението. Делът на населението в трудоспособна възраст на община Велико Търново (66.4 %) е с най-висок дял измежду общините във Великотърновска област. Това се дължи до голяма степен на ефекта на многобройните поколения след Втората Световна война. Очаква се обаче, след изчерпването на поколенческия ефект (повишената раждаемост до 1955 г.) да последва спад на дела на населението в трудоспособна възраст. Община Велико Търново е с нисък дял на население в подтрудоспособна възраст и това ще доведе до затруднение при формирането на бъдещия трудов контингент.

Население в подтрудоспособна, в трудоспособна и надтрудоспособна възраст, 2011 г. (%)

	Под трудоспособна	В Трудоспособна	Над трудоспособна
Р България	13.24	68.27	18.49
област	12.4	61.81	25.79

⁶ Включва лицата от началната до пределната трудова възраст според Българското трудово законодателство.

Велико Търново

община	11.78	66.4	21.82

Велико Търново

Източник: НСИ

За относителното влошаване на възрастовата структура на населението в община Велико Търново ще допринасят и миграциите на предимно млади хора. Емигрирането на млади семейства ще продължи да обуславя процеса на демографско остаряване.

Етническата принадлежност на хората е една от важните характеристики на населението, защото влияе, както върху възпроизводството, така и върху трудовата активност и общественото поведение. Демографските тенденции характерни за община Велико Търново, включително емиграцията се отразяват върху броя на всички етническите групи в резултат, на което няма съществено изменение на етническата структура на населението на общината през последните години. Въпреки това, общината се отличава от останалата част на изследваната територия, по отношение на етническата структура. Община велико Търново се отличава с най-висок дял на българската етническа група (почти 94 %) и най-нисък дял на турската и ромската етническа група - съответно под 4.6 % и 0.7 %.

	Етническа група				
	Българска	Турска	Ромска	Друга	Не се самоопределям
Р България	84.79	8.81	4.87	0.74	0.80
Област	90.3	6.7	1.7	0.5	0.8
Велико Търново					

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

Община	93.9	4.6	0.7	0.4	0.4
Велико Търново					

Източник: НСИ

Образованието на населението на дадена територия е един от важните показатели, характеризиращи истинските възможности за нейното развитие и качество на живот. Поради този факт, то е включено като структурообразуващ елемент в индекса за човешко развитие в Програмата за развитие на ООН. Състоянието на образователната структура на населението на община Велико Търново има голямо значение за развитието на общината, тъй като от нея до голяма степен зависи мобилността му на пазара на труда, гарантираща по-добро заплащане и поддържане на по-добро качество на живот и по-висок жизнен стандарт.

Образователната структура на населението, живеещо на територията на Р България е неразривно свързана с неговата етническа принадлежност. Към 2011 г. тя значително се подобрява, следвайки ясна тенденция на увеличение на броя и дела на населението с висше и средно образование, при намаляване на броя на хората с основно и по-ниско образование. В тази връзка е и по-големият процент на хора с висше и средно образование на територията на община Велико Търново. Това води до повишаване на качествените характеристики на човешкият капитал в общината. Не на последно място трябва да се изтъкне фактът, че град Велико Търново е университетски център.

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

	Висше	Средно	Основно	Начално	Незавършено начално	Никога не посещавали училище	Дете (до 7 години вкл., което още не
Р България	19.5	43.39	23.09	7.79	4.77	1.17	0.21
7							
област Велико Търново	18.3	47.6	23	6.2	4	0.6	0.3
община Велико Търново	26.7	50.4	15.6	3.5	3.2	0.3	0.3

Източник: НСИ

Възпроизводството на населението на дадена територия се изразява чрез постоянното му възобновяване или чрез смяната на едни поколения с други. Количествената му страна обхваща естественото движение на населението. От своя страна, то се характеризира с раждаемостта и смъртността. През последните години изселванията от общината доведоха до влошаване на демографските структури, а чрез тях и до проблеми в естественото възпроизводство на населението. Това личи от тенденциите в динамиката на основните демографски процеси - раждаемост и смъртност.

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Година	Живородени	Умрели	Естествен прираст
2004	7.35	13.28	-5.93
2005	8.55	12.7	-4.15
2006	8.4	13.42	-5.02
2007	8.68	12.87	-4.19
2008	9.9	13.54	-3.64
2009	9.68	12.83	-3.15
2010	9.17	13.48	-4.31
2011	9.05	13.16	-4.11

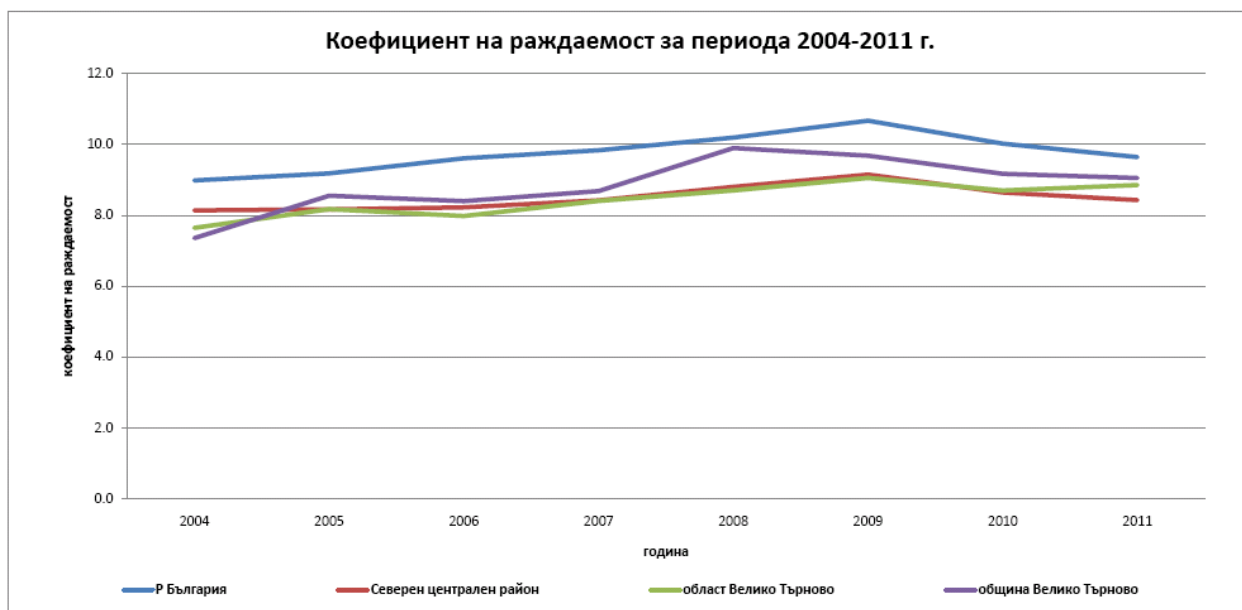
Източник: НСИ

Раждаемостта зависи от множество демографски, социални и икономически фактори. Коефициента на раждаемост в общината е по-висок от средния за областта и района за планиране. Въпреки нарастването на раждаемостта през последните години от демографска гледна точка тази относително ниска раждаемост се дължи на понижената плодовитост на жените в родилна възраст и намаляването на техния брой.

www.cbromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

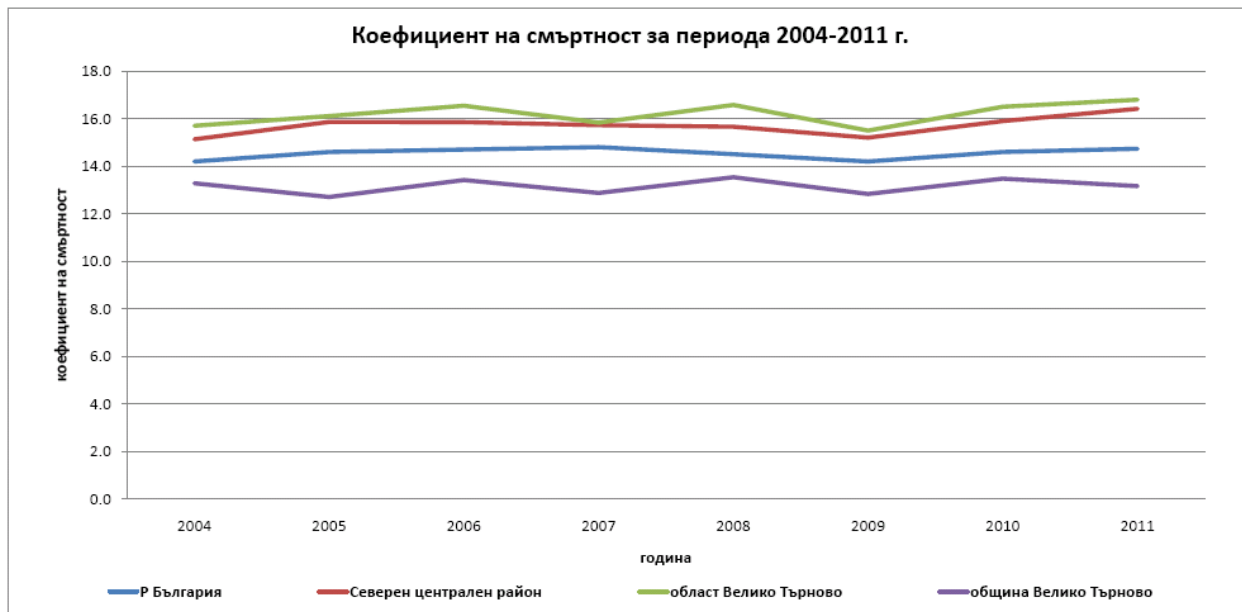
Източник: НСИ

Един от факторите, обуславящи динамиката в общата смъртност е процесът на демографско остаряване. Относително високото ниво на смъртност - обща, преждевременна и детска ще продължи да създава проблеми по отношение на положителния естествен прираст. Поради застаряването на населението и влошаването на здравното обслужване, през последните 15 години се отбелязва трайна тенденция към поддържане на относително високи стойности на смъртността в общината, въпреки че те са по-ниски от тези за областта, района за планиране и страната.

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

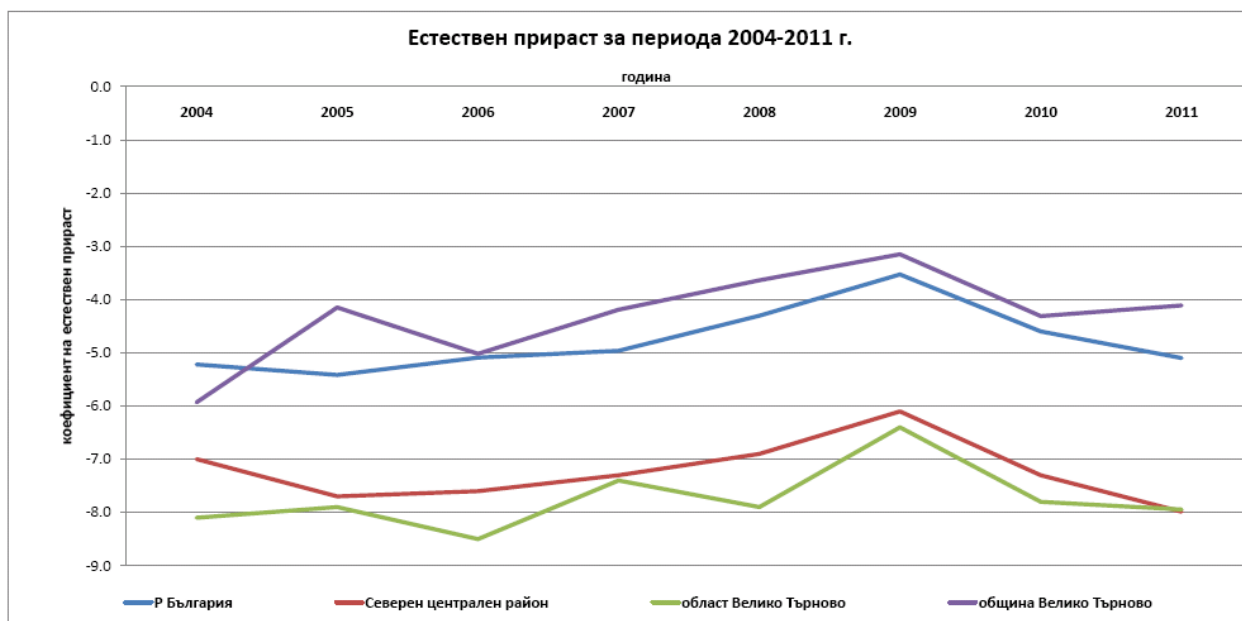
Източник: НСИ

През последните години стойности на естествения прираст продължават да са отрицателни и това води до намаляване на демографския потенциал на общината, а това ще играе ролята на ограничаващ фактор за бъдещото ѝ социално-икономическо развитие. Отрицателният естествен прираст в комбинация с остаряването на населението силно влошава възпроизводствените възможности, което се потвърждава от стойностите на основните демографски показатели. Подобряването на среда в селищата на територията на общината е една от възможностите за намаляване на отрицателните стойности на естествения прираст.

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Източник: НСИ

Миграционните процеси със своите специфични особености оказват съществено влияние върху социалното и икономическото развитие както на районите, които губят население, така и на районите, които печелят население. Показателите за механичния прираст на населението показват запазване на тенденцията за увеличаване на външните миграции предизвикани от лошата икономическа обстановка и високия процент на безработица. През последните 8 години се наблюдава положителен механичен прираст, чиято тенденция се очаква да се запази.

Година	Заселени	Изселени	Механичен прираст
2003	2373	2386	-13
2004	2386	2028	358
2005	2324	2253	71

www.cbсromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

2006	1908	1777	131
2007	2736	2245	491
2008	2350	1758	592
2009	2506	2432	74
2010	3002	2903	99
2011	1788	1740	48

Източник: НСИ

Коефициент на механичен прираст на община Велико Търново, 2006-2011 г.

Година	коефициент на механичен прираст (‰)
2006	4.02
2007	0.8
2008	1.48
2009	5.54
2010	6.66
2011	0.83

Източник: НСИ

Потенциалните емигранти в общината са на възраст 20-35 години, а 75% от тях са със средно и висше образование, т.е. напускат млади и образовани хора, в които държавата е инвестирала и които се адаптират по-лесно към изискванията на пазарната икономика. Въпреки положителното миграционно салдо емигрирането на млади и високо образовани хора има и ще има сериозни икономически и социални последици за бъдещото развитие на общината. Емиграцията оказва силен

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

негативен ефект и върху възпроизводството на населението, тъй като чрез “износа” на жени в родилна възраст се понижава равнището на потенциалната бъдеща раждаемост, не само за следващите 10-15 г., но и за много по-дълъг период от време - 40-50 години. Въпреки това, емиграцията от община Велико Търново има донякъде и позитивен ефект. Общината се освобождава от работна сила, която не може да бъде включена в общественото производство. Може да се твърди, че по този начин общината решава проблеми като безработица - пораждаща социални проблеми, свързани с морала и нравствеността, създава се възможност на незаетите лица за намиране на работа, повишава се стандарта на живот на изселващите се, които имат възможност да изпращат средства на роднини в общината, като по този начин осъществяват „скрит” внос на капитали в тази територия.

Мотивите за емиграция през последните години се свързват с осигуряване на трудова заетост, с по-високи доходи, по-висок жизнен стандарт на емигрантите и осигуряване на по-добра градска среда. Тази мотивация се допълва и от стремежа за образователна и професионална реализация.

Абсолютният прираст на населението на община Велико Търново през последната година е отрицателен, като през 2009 и 2010 г. е положителен.

Годи на	коефициент на естествен прираст	коефициент на механичен прираст	коефициент на абсолютен прираст
2006	-5.93	4.02	-1.91
2007	-4.15	0.8	-3.35
2008	-5.02	1.48	-3.54
2009	-4.19	5.54	1.35

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

2010	-3.64	6.66	3.02
2011	-3.15	0.83	-2.32

Източник: НСИ

Като цяло се очаква да се запазят сегашните демографски тенденции и населението на община Велико Търново да продължи да намалява, макар и с бавни темпове.

4. ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Община Велико Търново е най-голямата община в област Велико Търново. Стратегическото транспортно-географско положение на общината, в съчетание с природните условия и историческите забележителности дава голям потенциал за успешното икономическо развитие.

Слабото представяне на област Велико Търново и в частност на общината в по-голямата част от индикаторите в група „Икономика” е следствие от неблагоприятната демографска картина, ниската икономическата активност в областта, ако се съди по относително малкия брой предприятия и традиционно ниското ниво на чуждестранните преки инвестиции. Към края на 2011 г. общият обем на чуждестранните инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор в областта възлиза на едва 67,3 млн. евро. По-ниски резултати по този показател имат единствено Видин, Кюстендил, Монтана, Силистра, Хасково и Ямбол.

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта нараства без изключение от 2004 г. насам, като тази тенденция се запазва и през 2009 г., когато повечето области в страната отбелязват спад. Въпреки това произведеният продукт на глава от населението

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

нараства по-бавно от средното за страната ниво. Средният доход на лице от домакинството остава сравнително висок, като за 2010 г. нивото му е само с 4% по-ниско от средното за страната. Велико Търново е една от областите с най-бързо нарастващи доходи на глава от населението в периода 2001-2011 г., което се дължи най-вече на ниската база в началото на периода, когато областта е на едно от последните места в страната. През 2011 г. заетостта на населението над 15 години в областта се повишава с 1,5 процентни пункта до 41,4%, но остава под средното ниво за страната от 45,6%.

Разпределението на БДС по области на ниво NUTS 3 по основните икономически сектори показва, че най-голям принос от областите в рамките на Северен централен район в сектора на услугите има област Велико Търново с над 18 %, като тази тенденция се запазва и за общината, където услугите отбелязват превес над останалите сектори.

Брутна добавена стойност за 2009 г. /млн. лева/

Район/област	БДС	БДС по икономически сектори		
		Аграрен	Индустрия	Услуги
България	58 695	2 841	18 395	37 460
Северен централен район	4 749	438	1 637	2 674
Велико Търново	1 358	89	408	861
Габрово	824	28	407	389
Разград	569	106	153	310
Русе	1502	100	561	841

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Силистра	497	115	109	273

Източник: НСИ

Към края на 2011 г. общините от областта са усвоили малко над 27 млн. евро от оперативните програми на ЕС. Отнесено към броя на местното население, нивото на усвояване е с около 4% по-високо от средното за страната.⁷

Според последните налични данни от 2009 г. за основните икономически показатели, декомпозирани по общини в Област Велико Търново на община Велико Търново се отрежда водещо място. Общината формира близо 53 % от нетните приходи от продажби в областта, 52 % от разходите за дейността, ангажира 47,6 % от наетите лица в областта и оперира с над 47 % от дълготрайните материални активи.⁸

Област/Община	Произведена продукция	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Наети лица	ДМА
Област Велико Търново	2 147 034	3 245 309	3 496 666	54 337	1 478 905
Община Велико Търново	1 038 320	1 719 732	1 816 412	25 866	696 074
	(48,36%)	(52,99%)	(51,95%)	(47,60%)	(47,07%)

⁷ <http://www.regionalprofiles.bg/bg/regions/veliko-tarnovo/>

⁸ АДИ на ОСР на Област Велико Търново 2011-2013 г.

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

През 2010 г. произведената продукция от предприятията на територията на общината забавя темпа си на намаление до 3.7 % на годишна база, докато размерът на инвестициите в ДМА се запазва почти без промяна спрямо предходната година. Водещ отрасъл и по произведена продукция, и по инвестиции в ДМА се запазва преработващата промишленост. Общият финансов резултат, генериран от предприятията на територията на общината през 2010 г., се запазва положителен, но отчита лек спад спрямо предходната година (9.6%).

Наблюдава се тенденция към слабо нарастване на чуждестранните преки инвестиции, главно от САЩ, Великобритания и Кипър, като те се насочват предимно към общините: Велико Търново (повече от половината за областта), Свищов и Павликени.

През последните години се наблюдава навлизане на големи чуждестранни търговски вериги, като те са концентрирани главно в общините Велико Търново, Горна Оряховица, Свищов.

Икономиката на общината се отличава с разнообразна отраслова и относително балансирана териториална структура. Тя се характеризира с преобладаващ дял на търговията и услугите спрямо промишленото и преработващото производство и селското стопанство.

Структуроопределящи отрасли за местната икономика са дървообработващата и преработващата промишленост, електрониката, строителството, хранително-вкусовата промишленост, търговията и услугите. В общината преобладава частната и кооперативна собственост, като се забелязва тенденция на увеличаване дела на частния сектор за сметка на държавния и общинските сектори. Това предполага усилие от всички структури за развитие на сектора на малките и средни

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

предприятия (МСП), стимулиране на местното предприемачество, укрепване на частния сектор.

През последните години броят на новорегистрираните фирми е понисък и се поддържа едно почти постоянно ниво на активни стопански субекти. Предприемаческата активност в общината е около средната за страната, което се потвърждава от гъстотата на фирмите. Броят на сертифицираните предприятия е по-голям от броя им в повечето области в България, което е предпоставка за запазване и разширяване на дейността им в бъдеще.

Основната част от предприятията в община Велико Търново според броя на зетия персонал попада в категорията на МСП - 99.1%. Най-голям е дялът на микро предприятията - 90.9%, което е характерно и за областта като цяло, както и за страната. Малките предприятия бележат най-голям ръст в последните години и зетите в тях са 7.12%, а в средните предприятия зетите са малко над 1%.

През 2009 г. като цяло в област Велико Търново са отчели дейността си 10 494 нефинансови предприятия. От тях 90,8% могат да се класифицират като микропредприятия, а 7,3% като малки предприятия. Средните и големите предприятия заемат малък относителен дял, съответно 1,6% и 0,3%.

Структура на нефинансовите предприятия в област Велико Търново според броя на зетите за 2009 г.

Група предприятия	Брой	%
ОБЩО	10 494	100,0
Микро (до 9 заети)	9529	90,8
Малки (от 10 до 49)	771	7,3

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Средни (от 50 до 249)	167	1,6
Големи (над 250)	27	0,3

Източник: НСИ

Най-голям е броят на предприятията, ангажирани с дейността „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети” - 4242 бр., което в относително отношение представлява 40,4% от отчетените предприятия в областта. На второ място се нарежда икономическата дейност „Хотелиерство и ресторантьорство” с 11,5%, следвана от преработващата промишленост с 9,1%.

- **Промишленост**

Промишлеността на Община Велико Търново е многоотраслова, като конкурентноспособността на отделните фирми е силно зависима от тенденциите на развитие на международните и националните отраслови пазари.

- **Дървообработваща промишленост**

Водещ промишлен обект в тази сфера за общината е „Дървообработване - ВТ“ АД. Предприятието е с установени традиции и опит в производството на различни продукти от дървесина за строителството и мебелната промишленост, основана през 1961 г. Към момента в „Дървообработване-ВТ“ АД работят над 420 души и над 70% от продажбите са ориентирани за износ за страните от Балканския полуостров, Западна Европа, Северна Америка, и Япония.

В сферата на дървообработващата промишленост в общината има възможности за прилагане на клъстерната политика със създаването на

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

потенциален клъстер, който да бъде с **териториален обхват: 1 община-883 км², (В. Търново), Брой заети:460, Брой фирми:51, Краен продукт: фурнир, дървесни плочи, дограма, опаковки.**

- **Преработваща промишленост**

Предприятия от сектор "Преработваща промишленост", извършващи дейност в община Велико Търново, с реализирани най-големи нетни приходи от продажби през 2010 година

Наименование	Местонахождение	Дейност
АГЛИКА ТРЕЙД ООД	гр.Велико Търново	Производство на текстилни изделия
БОЛЯРКА ВТ АД	гр.Велико Търново	Производство и дистрибуция на пиво
ГРАНИТ-2 ЕООД	гр.Велико Търново	Производство на храни: месо от птици и птичи продукти, яйца от птици, месо от ДКЖ, подправки.
ЕКСТРАПАК ООД	гр.Велико Търново	Производство на гъвкави опаковки
ЕЛИТ МЕС МИНЕВ-РОДОПА-В.Т. ООД	гр.Велико Търново	Производство на малотрайни, трайни варено-пушени колбаси и сурово-сушени месни деликатеси
ЕЛМОТ АД	гр.Велико Търново	Подемно машиностроене и краностроенето

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕТ ЯНА - 1 - ДИМИТЪР ДИМИТРОВ	с. Ресен	Производство на хляб и хлебни изделия и търговия на едро със зърнени култури
КАРМЕЛА 2000 ООД	гр. Велико Търново	Производство на шоколадови и захарни изделия
МЕГАПОРТ ООД	гр. Велико Търново	Производство на полимерни и ко-полимерни фолиа, опаковки и материали
МОМИНА КРЕПОСТ АД	гр. Велико Търново	Производство на медицински изделия за еднократна употреба, стоки за промишлеността и бита.
ПРЕСТИЖ 96 ООД	гр. Велико Търново	Производство на захарни изделия
СЛАДОЛЕДЕНА ФАБРИКА ООД	гр. Велико Търново	Производство Сладолед и сладоледени изделия с търговска марка "ДЕНИ"
СТЕФАНОВ-ИВАН СТЕФАНОВ-04 ЕООД	с. Церова кория	Производство на месни заготовки и месни продукти по утвърдени стандарти "Стара планина"
ТРЕМОЛ ООД	гр. Велико Търново	Производство на фискални и POS устройства

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

През 2012 г. в гр. Велико Търново заработи и една от най-модерните пивоварна на Балканите. Компанията „Бритос“ започва масово производство на едноименната марка пиво, която е по засекретена немска разработка и рецепта на Института VLB в Берлин. Пивоварната „Бритос“ е създадена с инвестиция от над 20 млн. лв. и се простира на площ над 13 дка. Капацитетът се предвижда да бъде 20 млн. литра бира годишно, като част от продукцията ще е за износ. Създаването на новото предприятие в условията на всеобща криза ще спомогне за развитието на местната икономика и създаването на нови работни места. До момента са разкрити 40 нови работни места.

Перспективи за развитие има и в производството на нетъкан текстил (АРБАНАСИ АД). Нетъканият текстил има широко приложение (геотекстили и нетъкани текстилни материали се използват в строителството, мебелната промишленост, автомобилостроенето, производство на конфекция, медицинската индустрия) и в световен мащаб увеличава в пъти производството си през последните пет години.

Водеща фирма в сферата на електрониката е търновската фирма „БЕВТ“ АД, която осъществява научно-изследователска, развойна, внедрителска, инженерингова, производствена, търговска и сервизна дейности в страната и чужбина в областите на битовата видео и аудио техника за приемане и възпроизвеждане на програми с гражданско предназначение; комуникационни средства за отбрана; системи за радиолокационно опознаване.

Промишлените зони на гр. В.Търново са разположени главно в 4 района и са: източна, западна, централна промишлена зона и промишлена зона „Дълга лъка“.

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Възможност на индустрията както на област Велико Търново, така и на общината е износът към страни от ЕС и други развити пазари на уникални традиционни български изделия и биопродукти, т.е. разработване на пазарни ниши за скъпо струващи, ръчно изработени, уникални или екологично чисти продукти.

Технологичното обновяване на промишлените производства в общината е едно от най-сериозните предизвикателства на индустриалния сектор. Освен че са предпоставка за производство на висококачествена и конкурентна продукция, новите високопроизводителни технологии имат и други предимства - екологосъобразни и икономични са, т.е. гарантират осигуряването им за следващите етапи на индустриалното развитие.

Силните страни на индустриалния сектор на Великотърновска област се крият в отраслите, които са с най-добри възможности за технологично обновяване и приспособяване към сложните пазарни условия. Това са някои от производствата на хранително-вкусовата промишленост (пивоварна "Болярка", млекопреработващи предприятия с лиценз от ЕС, винопроизводството), дървопреработваща, текстилната и др.

- **Строителство**

На територията на община Велико Търново строителството се развива в две посоки - жилищно и обществено. С големи темпове за развиват проекти в областта на жилищното строителство. Тенденция на увеличаване бележи и изграждането на много сгради, свързани с комплексното обществено обслужване.

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Полезна площ на жилищата на 31.12.2010 г.

Район/ област/ община	Полезна площ			
	общо	жилищна	спомогател на	Площ на кухни
Северен централен	30222075	19293251	6843218	4085606
Област Велико Търново	9364647	5834482	2244003	1286162
Община Велико Търново	2948872	1827798	755879	365195

- **Търговия и услуги**

Община Велико Търново не изостава от общовалидната за почти цялата страна тенденция от увеличаващото се значение на търговията, вследствие главно на навлизащите големи търговски чуждестранни вериги. Те са представени от “Техномаркет Европа”, “Магро-Маркет”, „Лидъл“, „Билла“, СБА и др., които са концентрирани на територията на града. В малките населени места проблемът с пазарната инфраструктура се разглежда не като необходимост от разширяване, а по-скоро в насока за европеизиране и повишаване на достъпността, качеството на обслужване и естетизацията на обектите. Градските пазари на дребно и магазинната мрежа в общината са друг необходим елемент за реализиране на потребителски стоки за крайния консуматор, като се наблюдава

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

тенденция в модернизирването им в посока усъвършенстване на материална база, еко-лаборатория, информационни и други услуги, съгласно критериите на европейската практика.

В областта на търговията и услугите на територията на Община Велико Търново действат и фирми с общинско участие, като: "Хлебопроизводство и сладкарство" ООД, "Обредни дейности" ЕООД, "Десислава" ЕООД, "Свежест" ООД, "ТК-Болярка" ЕООД, "Благоустройство" ЕООД, "Инвестстрой-92" ЕООД, "Пиено" ЕООД, гр. Лясковец, "Пазари-Велико Търново" ООД, "Обществено хранене" ООД, "Комунално стопанство" ЕООД, "Раховец газ" АД, ВТО "Мултиком" АД.

- **Бизнес среда⁹**

Според резултатите от проведеното през 2012 г. допитване до бизнеса като основни негативни фактори за неговата работа се открояват недостатъчната големина на местния пазар и липсата на доверие в местните структури на съдебната система.

Преобладаващата част от общините, в това число и община Велико Търново, все още не са достигнали пълноценното въвеждане в действие на услугата „интегрирано гише“. Въпреки това административното обслужване е оценено по-скоро положително от бизнеса, който дава средна за страната оценка за качеството на административните услуги. Над 60% от анкетираните представители на бизнеса не са използвали електронни услуги, предоставяни от местната власт през 12-те месеца преди провеждането на проучването. Оценката за качеството на

⁹ <http://www.regionalprofiles.bg/bg/regions/veliko-tarnovo/>

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

електронните услуги, дадена от тези, които са ги ползвали е сравнително висока.

Съпоставката между данъчната политика на отделните общини показва силни разминавания в размерите на данъците и таксите. На повечето места размерът на данъка върху превозните средства и леките автомобили, данъка върху недвижимите имоти, както и патентния данък за търговия на дребно остават над средните за страната за 2012 г. По-голямата част от данъците в община Велико Търново са чувствително по-високи от тези в останалата част от областта.

- **Инвестиционна активност**

На територията на община Велико Търново трайно стъпиха големи чуждестранни инвеститори и вериги в лицето на “Е-ОН”, “Практикер”, “Техномаркет Европа”, ”СБА”, „Билла“, МОЛ Велико Търново и др. Подобрената бизнес среда е важен фактор за привличане на чуждестранни инвестиции. През 2005 година от общия размер на преките чуждестранни инвестиции най-голям дял имат тези от САЩ, Германия и Чехия. Инвестициите се очертават като най-динамичния фактор, влияещ върху икономическия растеж и регионалната конкурентоспособност.

Инвестициите са насочени преди всичко към експортни отрасли и подотрасли. Фирмите-износителки от област Велико Търново са с най-разнообразна сфера на дейност. Прави впечатление фактът, че доста от големите износители са единствени или доминират изцяло в съответния отрасъл (Терна АД - гр. Велико Търново, Свилоза АД - гр. Свищов, Балканкар-Заря - гр. Павликени, Корадо-България АД - гр. Стражица, Аркус АД - гр. Лясковец).

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Наред с традиционните е необходима приоритетна подкрепа и за сравнително по-нови отрасли: Услуги; Софтуерна индустрия; Културен и планински туризъм.

- **Селско стопанство**

Селското стопанство се развива на основата на ясна потребителска насоченост, от друга страна заради широките и дълбоките междуетраслови връзки - най вече с хранително-вкусовата промишленост (винопроизводство и консервна промишленост).

Земеделието е структуроопределящо. С основно значение са пшеница, ечемик, царевица, слънчоглед. От съществуващите трайни насаждения с най-голям дял са лозята, значителните лозови масиви от специфични за района сортове са предпоставка за развитие на винопроизводството. Земеделието в област Велико Търново е силно окрупнено и продължава да се окрупнява, като през последните десет години зърнопроизводството постепенно измества традиционно силното зеленчукопроизводство и консервната промишленост.¹⁰

В общината съществуват значителни площи с естествени и култивирано отглеждани билки и етерично-маслени култури.

Природните условия предполагат развитие на зеленчукопроизводство, цветарство, лозарство. Необходимо е да се възстановят напоителните системи, увеличаване дела на трайните насаждения, маркетинг на продукцията. Почвен-климатичните условия са изключително благоприятни за отглеждане на зърнени, маслодайни и технически култури.

¹⁰ <http://www.regionalprofiles.bg/bg/regions/veliko-tarnovo/>

Площ и процент на културите от ИЗП в община Велико Търново¹¹

Култура	Площ	%
Пшеница	56600	31.11
Ечемик	19014	10.45
Ръж	2200	1.21
Рапица	45238	24.87
Царевица	21420	11.77
Слънчоглед	37415	24.94

През стопанската 2009/2010 година агрометеорологичните условия бяха подходящи за извършване на сеитбата на есенниците в най-благоприятните агротехнически срокове и съответно площите, засети с есенни култури са повече. Освен това есенниците си остават култури, които нямат аналог за допълване или заместване, предвид площите, на които се отглеждат.

Хронологично представяне на площите с пшеница в тригодишен период¹²

пшеница	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Община Велико Търново	50509	77975	56600

Данни за среден добив и производство от пшеница за последните 3 години¹³

¹¹ АДИ на ОСР на Област Велико Търново 2011-2013 г.

¹² АДИ на ОСР на Област Велико Търново 2011-2013 г.

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

община	среден добив 2008 г	производство 2008 г	среден добив 2009 г	производство 2009 г	среден добив 2010 г	производство 2010 г
Велико Търново	380	19173	362	28226	355	20093

Хронологично представяне на площите с ечемик¹⁴

Ечемик	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Община Велико Търново	18553	19810	19014

Данни за среден добив и производство от слънчоглед

Слънчоглед	Производство 2008	Ср. добив 2008	Производство 2009	Ср. добив 2009	Производство 2010	Ср. добив 2010
Община Велико Търново	8275	165	8217	185	8899	255

По баланс площта на земеделските земи в община Велико Търново е 2 928 591 дка, със следния начин на трайно ползване: ниви - 2 205 194 дка; трайни насаждения - 102 776 дка, от които използвани са 19654,7

¹³ АДИ на ОСР на Област Велико Търново 2011-2013 г.

¹⁴ АДИ на ОСР на Област Велико Търново 2011-2013 г.

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

дка; пасища, мери и ливади - 399 407 дка, от които използваеми са 151054 дка. По данни от ПЗС през 2010 г. използваната земеделска площ /ИЗП/ е 2 045 481 дка. За Община Велико Търново данните са представени в таблицата по-долу:

Баланс на земеделските земи в община Велико Търново¹⁵

община	Площ на земеделските земи	Баланс на земеделските земи по НТП			ИЗП
		в т.ч. Ниви	в т.ч. Трайни насаждения вкл. Лозя	в т.ч. пасища, мери, ливади	
Велико Търново	487757	395224	16592	75941	245087

Животновъдството в общината се развива главно в личните стопанства и по-малко в кооперативни дружества. Наблюдава се тенденция към намаляване на отглеждания едър рогат добитък, докато отглеждането на свине, птици и пчелни семейства нараства. В частни стопанства за лична консумация се отглеждат овце, кози, зайци, крави и пчели.

Към 31.12.2010 г. общият брой на кравите в област Велико Търново е 13652. На територията на област Велико Търново осъществяват дейност четири кланици за червени меса и две кланици за бели меса. Млекопреработвателните предприятия в областта са четири. Една от най-големите кланици в община Велико Търново е „Поликомерс

¹⁵ АДИ на ОСР на Област Велико Търново 2011-2013 г.

СГ“ ЕООД с.Шемшево. В гр. В.Търново се намира и едно от най-големите млекопреработвателни предприятия в общината - „Лактима“ АД.

- **Горски фонд**

Горският фонд в област Велико Търново заема площ от 120 679 ха. От тях са залесени 115 829 ха (24,8% от площта на областта, при средно за страната 33,4%). Това изразява т.н. лесистост на територията). Най-висока е лесистостта на територията на община Елена - 57,2%, община Златарица - 46,7%, община Велико Търново - 32,5%.

Горският фонд на област Велико Търново се стопанисва от държавните лесничейства “Велико Търново”, “Свищов”, “Горна Оряховица”, “Елена“ и “Буйновци”.

Горите в общината са главно широколистни. Заливните и крайречните гори са разположени от 0 до 400 м н.в. - към тях се отнасят върбовите и тополовите гори по Дунав и долните течения на Янтра, Лефеджа, Росица. Равнинно-хълмистите дъбови гори от 0 до 400 м н.в. са съставени от благун, цер, липа, акация, клен. Хълмисто-предпланинският пояс на смесени широколистни гори е от 400 до 600 м н.в. и е съставен от зимен дъб, габър, цер, благун, липа и др. Нископланинският пояс на горите от горун, бук, явор - от 600 до 1000 м н.в. е съставен от смесени и чисто горунови, габъррови и букови гори с участието на явор, дива череша, ясен и др. Среднопланинският пояс на горите от бук над 1 000 м, съставени от бук, са със слаба продуктивност. Най-добре залесен, най-водообилен, с чисти повърхностни и подземни води е районът, обхващащ части от Еленска и Великотърновска община. Тук са и най-запазените гори със сериозно значение за промишления

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

дърводобив. Известен проблем е значителното намаляване запасите на едростволна букова дървесина.

Относителният дял на иглолистните гори е сравнително малък. Те са създадени изключително по изкуствен начин.

Ерозията в горския фонд не е с големи размери. За ограничаването ѝ трябва да се провеждат лесотехнически мероприятия за подобряване на горскорастителната покривка - главно условие за защита на почвата.

Дивечовият състав на територията на горите е особено разнообразен. Срещат се благороден елен, сърна, див заек, лисица, фазан, яребица, глухари, орли, соколи и др.

Основните проблеми за подобряване на горския сектор са свързани с трудности при управлението на горския фонд поради ограничените налични ресурси за лесовъдни мероприятия, ниското ниво на защита от пожари и други бедствия, и лошото състояние на горските пътища.

- **Туризм**

Област Велико Търново разполага с **благоприятни възможности за развитие на туризма**. Те се определят от наличието на природни и антропогенни рекреационни условия и ресурси. В областта е налице **една от най-големите концентрации на културно-исторически паметници** в страната. На територията ѝ са обявени около 140 паметника на културата с национално значение (близо 15% от всички в страната), които са концентрирани почти изцяло в общините Велико Търново (67%), Свищов (11%) и Елена (8%).

Община Велико Търново разполага с много добър потенциал за целогодишно развитие на разнообразни форми на туризъм - те се определят от наличието на природни и антропогенни рекреационни условия и ресурси : благоприятни климатични форми, уникален релеф,

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

наличие на природни и исторически забележителности, съхранени народни художествени занаяти. Потенциалът на града е в развитието на модерна туристическа индустрия, която предлага познавателен, културен, конгресен, селски и екологичен туризъм. В общината е налице една от най-големите концентрации на културно-исторически паметници в страната. В същото време повечето селски райони нямат друга алтернатива за развитие освен този вид туризъм. Устойчивото развитие на този вид туризъм има възможността да съживи изостаналите части на територията на Общината и да ги превърне в добро място за живот. През последните години нараства броя на туристи от Германия, Франция, Англия, Израел, Холандия, САЩ, Скандинавските страни и Япония, посетили Великотърновски регион. Бяха създадени редица агенции, семейни хотели, къщи за гости и спортни клубове, предоставящи услуги в тази сфера. Забелязва се тенденция на закупуване на имоти в околните населени места, от европейски граждани. За съжаление успешното развитие на туризма и алтернативните му форми е сериозно застрашено от липсата на субсидии, от процесите на реституция и др.

Основни туристически атракции в община Велико Търново:

- Природни ресурси

Поддържан резерват „Савчов чаир”

Разположен е на територията на село Кладни дял, община Велико Търново и има площ от 102, 3 ха. В него се опазват вековни букови гори, наред с цялостното биологично разнообразие, намиращо се тук.

Защитена местност Преображенски манастир

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Тя е разположена около едноименния манастир и в нея се намира естествено находище на дървовидна турска леска. В нея се наблюдава и голямо разнообразие по отношение на видовете птици, сред които като защитени са черният щъркел, египетският лешояд, бухалът, соколите и други.

Николински кладенец

По своята същност Николински кладенец е природна забележителност, разположена на територията на село Ветринци и има за цел опазването на вековна дъбова гора.

Косово

Представява защитена местност в района на село Балван, с територия от 2 ха.

Манастирското

В село Къпиново е разположена защитената местност Манастирското, с площ от 21,3 ха. На нейната територия има разположена дъбова гора.

Дервента

Представява защитена местност с площ от 15,3 ха на територията на село Самоводене.

Еменски каньон

Еменският каньон е известен още и като „Горния боаз”. Разположен е на река Негованка, южно от село Емен. В близост до него

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

се намират и други два природни обекта - Еменската пещера и водопадът „Момин скок”.

Къпиновски водопад

Къпиновският водопад е с височина 6-7 метра и се намира на територията на село Къпиново. Обявен е за природна забележителност, с територия от 0,2 ха.

Кая бунар

В село Хотница е разположен водопадът Кая Бунар, с височина от около 30 м. и обща площ от 9 ха.

Дрянков хълм

Представява природна забележителност с територия от около 5,7 ха, разположена в село Пушево.

Находище на водна лилия - м. Кочумина

Представява защитена местност, разположена на територията на село Ветренци.

Еменската пещера

Еменската пещера е сред най-дългите пещери в България - 1800 м., като за първи път за нея се споменава през 30-те години. В нея са открити палеонтологични находки от бозайници и хора. Днес в района на пещерата има изградена екопътека.

Извор на минерална вода в с. Вонеща вода

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Селото е разположено на по северните склонове на Средна Стара планина, в началото на прохода Хаинбоаз. Отстои на 28 км южно от Велико Търново и на 20 км източно от Трявна. Името на селото произлиза от разположения на неговата територия минерален извор.

Река Янтра

Разположена в Северна България река Янтра е сред най-красивите реки в страната ни. Тя извира от северното подножие на връх Хаджи Димитър в Стара планина от височина 1340 м и след 285 км пътешествие из невероятно красивата ни природа се влива в Дунав, край село Кривина. Реката е трета по големина в България сред притоците на Дунав след Искър и Осъм. Сред притоците ѝ най-голям е река Росица. Реката преминава през вече посетените Габрово и Етъра, а така също и през Горна Оряховица, Полски Тръмбеш и Бяла.

Тракийското име на реката е Ятрус (бързотечаща), а славянското - Етър. В горното течение бреговете на реката са покрити предимно с букови дървета.

Водите на река Янтра обграждат от три страни хълма на крепостта Царевец. В района на Старата българска столица и по-специално в цялата Търновска котловина реката се отличава и същевременно впечатлява с големите си завои (меандри). Една от особеностите на тази река е тази, че про своето преминаване през Предбалкана образува множество проломи. Най-големият пролом на реката е тук, при Велико Търново. Той има дължина около 7 км, но реалната дължина на реката е два пъти по-голяма, поради вече споменатото меандриране. Южният пролом, през който Янтра влиза във Велико Търново, се нарича Устие. Северният пролом е по-дълъг, а ширината му между скалните венци е 1 км. Река Янтра излиза от него и през с. Самоводене и Горна Оряховица

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

продължава течението си на север. В северния пролом през XIX в. местата били засадени с лозя. Тук са и двата извора - Мечи кладенец и Шишманец. Преданието свързва последния с името на българския цар Иван Шишман, който при напускането на Търново по време на турското нашествие през XIV в. минал по тези места. Майка му поискала вода и той забил меч си в земята, а оттам бликнал този извор. Завоите, които прави река Янтра в Търновската котловина, заобикалят няколко бърда и чуки. Реката ги мие и им придава форма на полуострови. От тях най-красиви са три. Върху средния, най-големия, е застроен възрожденският град, чиито къщи са разположени амфитеатрално. През XIX в. на запад градът достига т. нар. Орловец, където турците отглеждали своите орли. Тук хълмът също бил засаден с лозя. На изток полуостровът е в права линия с дължина 2 км и ширина от 50 до 300 м. Най-високата му част е западната. Тази тясна ивица земя го свързва с Орловец. Скалистата ивица тук и днес се нарича Поличката. Северните склонове достигат реката, на юг и изток са терасовидни, снижават се и на юг се образува поляна, наречена Марино поле. На изток склоновете завършват със скалиста стена във форма на мост (Глава на скалите), над която минава пътят за хълма Царевец - главният вход със Сечената скала.

Вторият полуостров лежи на юг от първия. Водите на реката го мият от север, запад и югоизток. Северните склонове са обрасли с гора. Хълмът се нарича Света гора, защото през средновековието тук се намирили няколко манастира, между които и манастирът "Св. Богородица Одигитрия", в който Евтимий Търновски преместил книжовната си школа от манастира "Св. Троица".

Река Росица

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Реката води началото си от Калоферска планина и има дължина от 164 км и площ на водосборната област от 2265 кв. км.

Река Белица

Реката извира от северните склонове на Тревненския дял на Стара планина.

Река Дряновска

Реката води началото си от Шипченския дял на Стара планина, в близост до връх Българка (1445 м.н.в.). Горното ѝ течение е известно още като Тревненска река.

Река Негованка

Река Негованка е с дължина от 46,3 км и площ на водосборния басейн от 172,7 кв.км. Представлява десен приток на река Росица.

Момин скок

Височината на водопада е около 10 метра.

- Антропогенни ресурси

Археологически и архитектурни забележителности

Археологически резерват „Никополис ад Иструм“

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Резерватът е разположен край село Никюп, община Велико Търново. Смята се, че този именно римски град е основан през 106-110 г. сл. Хр. от император Траян, в чест на неговата победа над даките.

Архитектурно - музеен резерват „Арбанаси“

Разположено само на 4 км от Велико Търново, на високо плато с изглед към хълмовете Царевец и Трапезица е старинното селище Арбанаси. То впечатлява със своите монументални къщи и църкви, създадени в периода XVI-XVII век. С царски указ от 1921 г. селото е обявено за курорт, а през 2000 г. за „историческо селище“ от национално значение.

Най-ранните сведения за съществуването на Арбанаси са от края на XV век и началото на XVI век. През същият период селото е владение на висши сановници в Османската империя.

Поради липсата на подробни сведения за Арбанаси все още съществуват различни мнения и предположения за произхода, името и населението на селото. Според едни селото е заселено от български боляри, дошли от най-западните краища по времето, когато Иван Асен II постига прословутата победа при Клокотница (9 март 1230 г.). Тогава именно той завзема и Арбанашката земя. През Средновековието днешното село Арбанаси е известно именно с наименованието Арбанашка земя.

Пак с името на цар Иван Асен II е свързан и фактът, че някога селото е било населявано с гърци. Според историческите данни след като българският владетел се оженил за дъщерята на Тодор Комнин в нейна чест преселил няколко гръцки фамилии в Арбанаси.

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

По-богат документален материал, главно преписки и летописни бележки, е останал от периода XVII и XVIII век. Според него селото достига своя икономически подем през втората половина на XVII и до края на XVIII век. Именно тогава населението на Арбанаси било съставено главно от видни търговски фамилии, а броят на къщите в селото надвишавало 1000. Подобно на целия великотърновски регион и тук били широко застъпени занаятите, сред които основни за селото били тези, свързани с главния поминък - джелепчийство и суватчийство. Характерно за тук било отглеждането на буби и съответно производството на коприна, която се изнасяла за Цариград и Италия. Арбанаси през този период се прочуло и с лозарството си, а така също и със своите търговци джелепи. Последните се занимавали главно с продажбата на месо, лой, кожи и др. Техните стоки достигали чак до Багдад, Индия и Персия. От там арбанашките търговци донасяли кадифе, коприна, подправки и др., които продавали в селото, а така също и във Велико Търново, Горна Оряховица, Попово.

В годините на стопански просперитет в селото са построени множество къщи и пет църкви. За съжаление кърджалийските нападение от края на XVIII век и последвалите епидемии от чума и холера водят до пълна разруха в селото. В резултат на това най-заможните търговци от селото се изселват във Влашко и Русия.

След 1810 г. в селото се наблюдава ново заселване от българи, дошли от Еленския и Тревненския Балкан. Въпреки това обаче някогашният стопански напредък не е достигнат. Роля в това отношение изиграва и т.нар. Гюлхански хатишериф от 1839 г., с който се отнемат привилегиите на селището.

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Интересно от историческа гледна точка е фактът, че в село Арбанаси официален език е бил гръцкият, както и това, че в него е съществувало и гръцко училище. Това обаче не попречило на българското самосъзнание, доказателство за което е и участието на арбанасчани в редица въстания.

Днес с най-голям интерес сред арбанашките къщи се отличават двете музейни - Хаджиилиевата и Констанцалиевата.

Констанцалиевата къща

Констанцалиевата къща се смята, че е построена в началото на XVIII век и се възприема като най-добрия образец на арбанашката къща, която няма аналог в нашата страна. Разположена е в централната част на селото, срещу Коконската чешма. Първоначално къщата е била собственост на рода Кокона Султана, а едва по-късно е закупена от Атанас Констанцалията.

Хаджиилиева къща

Тази къща е разположена между църквите „Св. Димитър“ и „Св. Атанас“ и е създадена през втората половина на XVII век.

Археологически музей - Велико Търново

В непосредствена близост до Стария конак, в южната част на площад „Съединение“ е разположен Археологическият музей - Велико Търново. В него е представена експозицията „Търновград - столица на България XII - XIV век“, която обхваща различни археологически паметници, илюстриращи хилядолетната история и култура на Великотърновския регион.

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Сред експонатите в първата зала на музея място намират редица керамични съдове, оръдия на труда, оръжие, идолна пластика и др. Те са свързани с развитието на поселищния живот в региона през най-дълбоката древност. Уникални за музея и страната са следните експонати: дъно на керамичен съд от неолита със знаци от предписмена система; златни халколитни накити (открити при с. Емен); златно халколитно съкровище от с. Хотница; материали от тракийска гробница при с. Изгрев.

Втората зала на музея представя експонати, пряко свързани с няколкото големи градски, военноадминистративни и икономически центъра, съществували през античната епоха. Посредством богатия веществен материал и фотоси са показани различни аспекти на материалната култура на древния град Никополис ад Иструм, както и на римския военен лагер Нове.

Музеят се състои и от една трета зала, която е изцяло посветена на периода XII - XIV век или това е времето, когато Търново е столица на средновековна България. Тук са показани златни и оловни печати от царската кореспонденция, златни пръстени-печати на висши български сановници, накити, монети, въоръжение и др.

В сградата на музея се помещава и градската библиотека на града "Петко Рачев Славейков", отличаваща се с една от най-богатите колекции на книги в страната.

Архитектурно-музеен резерват „Царевец“

Естествената непристъпност и господстващото положение на хълма Царевец са причината поради, която той е избран за център на върховното управление на държавата ни. Главният вход е разположен от

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

запад и е защитен от четири пооследователно разположени порти и кули над тях. Пред първата порта някога е имало подвижен дървен мост. В непосредствена близост до най-вътрешната порта се намират казармените постройки на охраната.

Главна роля в крепостта играят дворецовият и патриаршеският комплекс. Дворецът на българските царе е най-внушителният и монументален ансамбъл в столицата и е разположен на площ от 2872 кв.м. Самият той е защитен от всички страни с крепостна стена и кули. В периода XII - XIV век Дворецът претърпява няколко преустройства. Във вътрешността му се намират сгради, чиито фасади са богато украсени, като разбира се Тронната палата и личните покои на владетеля са се откроявали с великолепия си интериор. Дворецът „приютявал” канцелариите на царската администрация, както и редица други сгради. Характерно за дворецовата църква е, че там са положени мощите на българската светица св. Петка Търновска, както и на някои от българските владетели управлявали през XIV век. Следващата внушителна част от резервата е Патриаршията, наричана с право „майката на всички български църкви”. От нея се осъществявало администрирането и управлението на църковния живот в страната. Целият патриаршески комплекс заема площ от 2413 кв.м. и е ограден със солидна крепостна стена и кули. В него са се намирали библиотеката, скрипоторият, жилищните и служебните помещения на патриарха, както и килиите на монасите. Патриаршеският храм „Възнесение Господне” е известен с това, че в него са запазени мощите на св. Михаил воин и на канонизираните за светци български патриарси Йоаким I, Макарий и Йоаким III. Крепостта на Церевец е плътно застроена, като при археологически разкопки са открити основите на 470 жилищни сгради,

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

страноприемница и архитектурен комплекс, обитаван някога от високопоставен български аристократ. По времето когато Велико Търново е бил столица на българската държава в крепостта са функционирали 23 храма и 4 манастира, удивляващи посетителите със живописния си стил и великолепни фрески.

Самата крепост през 1927 г. е обявена за народна старина, а през 1964 г. и за паметник на културата с национално значение. Значителни реставрационни дейности по цялостната крепост и сградите в нея са извършени в периода 1933- 1987 г.

Самата крепост през 1927 г. е обявена за народна старина, а през 1964 г. и за паметник на културата с национално значение. Значителни реставрационни дейности по цялостната крепост и сградите в нея са извършени в периода 1933- 1987 г.

Архитектурен музеен резерват „Момина крепост”

В периода V-VI век хълма Момина крепост е представлявал значителна ранновизантийска крепост, като и тук (по подобие на Царевец) са открити следи от крепостни стени, порти, кули, големи постройки, колони, мраморни плочи с надписи, монети и др. Като цяло обаче хълмът не е проучен изцяло. През XIV век в подножието западния склон на хълма е създаден квартал на средновековния Търновград, чиито постройки са полувкопани, предназначени за най-бедното население извън крепостните стени на столицата.

Асенова махала

Асеновата махала (известна през XIII век като Нов град) е разположена от двете страни на река Янтра, в подножието на хълмовете

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Трапезица и Царевец. Този квартал е известен предимно със своите църкви, сред които запазени и до днес са църквата “Св. Димитър Солунски”, “Св. Четиридесет мъченици”, “Св. Георги” и “Св. Св. Петър и Павел”. Всички те се считат за паметници на културата.

Къща музей „Петко Р. Славейков“

Родната къща на Петко Рачев Славейков е реставрирана през 1971 г., като пред нейния вход има поставен и паметник.

Балдуинова кула

Съвременната Балдуинова кула е разположена в югоизточната част на Царевец, в близост до някогашната Френхисарска порта, която е играела ролята на южен вход за крепостта. Кулата е построена през 1930 г., като наподобява средновековната кула при крепостта Червен (в района на град Русе). Тя носи името на пленения при Одрин латински император Балдуин Фландърски, който намира смъртта си именно в нея.

Къщата с маймунката

Възрожденска къща, построена през 1849 г. от известния български майстор Кольо Фичето. Намира се в началото на Самоводската чаршия и е била собственост на търговеца Никола Коюв. Името на къщата произлиза от разположената над входната врата скулптура на маймунка. Самата къща е превърната в музей и се счита за паметник на културата. Къщата с маймунката представлява триетажна сграда, разположена на две улици, която освен с жилищна част е разполагала и с магазини и складове. От интериора на къщата интерес представлява вътрешното

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

стълбище, което се явява връзка с горния етаж. Днес къщата е реставрирана.

Музей „Възраждане и Учредително събрание“

Музеят се помещава в сградата на стария турски конак, който е построен през 1872 г. от Кольо Фичето и е обявен за паметник на културата. Сградата е разположена в северната част на площад “Съединение”, като експозицията в нея е разположена на три от етажите. Музеят представя както икономическото развитие на града и региона през Възраждането (в Търново по това време се развиват 22 занаята), така и посредством богат веществен и документален материал разкрива различните етапи и моменти от национално-освободителната борба на населението от този край по време на османското робство. В хронологичен ред това са хайдушкото движение, Търновските въстания, Велчовата завера, Хаджиставревата буна, въстанието на капитан дядо Никола, действията на четите на Филип Тотю, Стефан Караджа и Хаджи Димитър, Априлското въстание и Руско-турската освободителна война.

Художествена галерия „Борис Денев“

Художествената галерия във Велико Търново е открита през 1934 г. и се счита за една от най-старите и богати галерии в нашата страна. Общият брой на експонатите в нея е 5530, които представят и трите раздела- живопис, графика и скулптура. Сградата на галерията е разположена в централната част на града, в близост до паметника „Асеновци” и има площ от 850 кв.м.

Музей „Затвор“

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Сградата на затвора е построена в средата на XIX век, като реалното ѝ предназначение започва през 1854 г. Изградена е изцяло от камък и разполага с един приземен и два горни етажа, както и с два вътрешни двора. Затворът функционира като такъв до 1954 г. Днес експозицията на музея е разположена на първия и приземния етаж. В музея могат да се видят както интериора на няколко килии и карцера, така и стаите за мъчения с уредите за изтезания в тях. Наред с това може да се види и табла с имената на 399 души, лежали в затвора, поставена в коридора на първия етаж. Сред значимите български личности, лежали именно в този затвор са Стефан Караджа, Филип Тотю, Васил Левски, Тодор Каблешков и други, чиито портрети могат да се видят на специално фототабло в музея.

Музей „Нова и най-нова история на България“ - Велико Търново

Сградата на музея е в близост до тази на затвора. Сред основните теми в музея, представени посредством богат набор от експонати (фотоматериали и вещи) е тази, свързана с илюстрирането на град Велико Търново като символ на българската държавност в годините непосредствено след Освобождението. За тази цел има разположена изложба, носеща името “Велико Търново и българската държавност”. Наред с нея може да се види и друга изложба “Войни за национално обединение на България”, която разказва за най-важните моменти от войните за национално обединение на нашата страна (1885 г., 1912 - 1913 г., 1915 - 1918 г.).

Самоводската чаршия

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

През 60-те и 70-те години на XIX век Велико Търново започва да се разширява на запад от стопанския център Баждарлък и това води до създаването на Самоводската чаршия. По този начин се оформят две улици с търговски и занаятчийски дюкяни, работилници и ханове, едната от които започва от малък площад, днес известен като Самоводски пазар. По време на Възраждането тук са се намирали редица известни за града ханове и чаршии, както и метохът на Хилендарския манастир. След Освобождението на България от турско робство Самоводската чаршия става символ на занаятчийско-търговския характер на стария град, тъй като за дълго запазва традициите на възрожденските чаршии.

Днес Самоводската чаршия се счита за значим музеен обект в старата столица. Тя е пример за архитектурата, стопанското минало и производственият бит на преобладаващата част от населението на Велико Търново от началото на XX век. Комплексът се състои от редица реставрирани и адаптирани къщи във възрожденски и следосвободенски стил. Между тях е и родният дом на писателя Емилиян Станев.

Владишки мост

Той е построен през 17 век, като името му произлиза от близкоразположената резиденция на Търновските митрополити. Мостът се състои от каменни стълбове и конструкция, покрита с дървено пътно платно. Той е разположен в Асеновата махала, като е бил единствен за нея до 1935 г. Днес той се смята за паметник на културата от местно значение, като изцяло е реконструиран през 1981 г.

Сарафкината къща (музей на градския бит)

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Разположена на улица „Гурко”, Сарафкината къща е построена през 1861 г. с цел жилищна сграда и работно място на Димо Сарафина. През 1965 г. къщата е обявена за паметник на културата с национално значение, а от 1981 г. е музеен обект.

Характерно за къщата е, че откъм улица „Гурко” тя е триетажна, докато откъм река Янтра (южната ѝ част) е пететажна. Входът откъм историческата улица представлява двукрила дървена врата, въвеждаща във входно антре. В долните три етажа са разположени складовете, зимниците и обслужващите помещения. Интерес представлява разположената над реката голяма отворена тераса. Горните два етажа - четвърти и пети са заети от временна изложба, която отразява проявите на народно творчество от края на XIX и началото на XX век във Великотърновско.

Трапезица

Северозападно от Царевец, на десния бряг на река Янтра е разположен хълмът Трапезица. Реката го заобикаля от три страни, с което го превръща в естествена крепост. Освен това той се счита за втората крепост на вътрешния град, като в миналото чрез мост над река Янтра се е свързвал с Царевец. Там именно е бил разположен и главният вход, до който се стигало по каменен път, изсечен в скалата. На територията на хълма са открити основите на общо 17 църкви, отличаващи се със своята богата вътрешна украса. Най-голямата сред тях е “Иван Рилски”. За нея се смята, че е съхранявала мощите на св. Иван Рилски от 1195 г. до 1469 г. (по заповед на цар Асен I), след което те са пренесени в Рилския манастир. Смята се също така, че именно на

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

хълма Трапезица са се намирали и жилищата на висшите духовници и болярите.

Улица „Гурко“

Това е една от най-живописните улици на град Велико Търново, на която се намират множество реставрирани стари къщи, всички те гледащи към река Янтра. За тази улица е характерно удивителното сливане на природната даденост с архитектурната традиция, така че сякаш къщите, разположени тук са „враснали в скалите като лястовичи гнезда“.

Улица „Гурко“ се счита за най-старата главна улица в града. Тук на 7 юли 1877 г. тържествено е посрещнат генерал Гурко начело с руските войски, освободили и Търново. Това е и причината, поради която живописната улица носи неговото име.

Ханът на хаджи Николи

В непосредствена близост до Самоводската чаршия в новата махала на града (оформена през XIX век) се намира една от най-хубавите и големи сгради в Търново - ханът на хаджи Николи. Името на сградата идва от собственика ѝ, който е известен с това, че е бил не само прочут търновски търговец, но и активен участник в борбата за църковна независимост. Къщата е построена през 1858 г. от Колю Фичето. Подобно на много други търновски къщи и тази е изградена на две улици, като от едната страна тя е на три етажа, а от другата - на един. Всъщност ханът се състои от две успоредни постройки, като на висок хълм е облеганата същинската част или това е третият етаж. Авторът на сградата Колю Фичето разнообразява фасадата ѝ и я раздвижва посредством открити

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

галерии и кръстати сводове, намиращи се пред двата горни етажа. За да подчертае здравината на сградата майсторът поставя каменни конзоли в зида на приземния етаж. Впечатление правят откритите навън аркадни коридори, оформени пред стаята на горните два етажа. Те са украсени с железни парапети.

Шишмановата баня

Останки от сградата на Шишмановата баня са разположени между църквите "Св. Петър и Павел" и "Успение на Пресвета Богородица", като не се знае точно кога тя е създадена. Това, което е известно е, че тя се е състояла от няколко помещения, включително хипокауст.

Турският конак

Сградата на турския конак е построена от Колю Фичето през 1872 г. и впечатлява със своите размери и архитектура. Сред външната фасада впечатление прави главният вход, където майсторът е поставил т.нар двойно огънат „кобиличен“ корниз. В интериорно отношение интерес буди вестибюлт на първия етаж, чиято конструкция се поддържа от 26 кръгли дървени колони. Средствата за построяването на конака са взети от населението посредством т.нар ангария и само малка част от тях е осигурена от турските власти.

Кула с етнографска сбирка - с. Леденик

Мавзолей и паметник на Матей Петров Преображенски (Миткалото) - с. Ново село

Матей Петров Преображенски (Миткалото) е роден през 1828 г. в село Ново село и е известен български възрожденец, просветител,

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

националреволюционер. Наред с това той е бил и монах, член на Вътрешната революционна организация. Известен е с делото си по разпространението на различна литература - от християнски книги и жития до произведения като „История славяноболгарская“ и „О Асену Перваго“, както и с участието си и оказването на помощ при различни културни мероприятия. Умира през 1875 г. в сградата на построения с негова помощ Комитетски хан.

Етнографски резерват от стари къщи и къщата на Филип Тотю с музейна сбирка - с. Вонеща вода

В село Вонеща вода се намира родната къща на известния български революционер Филип Тотю, чието истинско име е Тодор Тодоров Станчев. Той е роден през 1830 г. и е известен с дейността си по сформирването на чета, която под негово командване през 1866-1867 г. преминава Дунав и води сражения с турските части. Филип Тотю взема участие в Сръбско-турската война от 1876 г. и в Руско-турската освободителна война 1877 - 1878 г. Умира през 1907 г.

Къщите на Г.Попмихайлов; на Г. Русчев; на Хаджи Илия - с. Арбанаси.

Прояви и събития, свързани с дейността на културните институти и други институции

Аудио-визуален спектакъл „Царевград Търнов-звук и светлина”

Аудио-визуален спектакъл „Звук и светлина” е уникална атракция за България и Европа. Подобни спектакли има на не повече от три места

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

по света. Често този български спектакъл е сравняван с шоуто, на което могат да се насладят посетителите на Египетските пирамиди.

Спектакълът „Звук и светлина” се състои в драматична музика, разноцветни светлини, лазери и църковни камбани, събрани в едно и разказващи славната и трагичната история на Второто Българско Царство (1185-1393 г.). Тази уникална атракция е част от магията на Церовград Търнов и е реализирана от българо-чешки екип, ръководен от Вълло Радев и Яромир Хник. Първото шоу е през 1985 г. в чест на 800-та годишнина от въстанието на братята Асен и Петър. Стоотици цветни светлини и три лазерни лъча пресъздават моменти от българската история, битките срещу османските орди, годините на турското робство, революционното движение и Освобождението.

Международен конкурс за млади изпълнители на популярна песен „Сребърна Янтра“

Това е първият конкурс за млади изпълнители, организиран в старата столица след прекратяването на предшестващият го "Мелодия на годината" (БНТ).

Международен фолклорен фестивал „Велико Търново“

Този фестивал още от самото си начало (през 1998 г.) има статут на “Фестивал на ЦИОФФ” (Международен Съвет на Организаторите на Фестивали за Фолклор и Традиционни Изкуства). По този начин той се нарежда сред общо 270-те признати от тази организация фестивали в света.

Религиозни обекти и прояви

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Църквата „Св. Никола”

Църквата е известна с това, че участие в строежа ѝ взема и майсторът Колю Фичето. Интерес също така представлява и текстът над южната врата, който разказва за построяването на църквата. Той е на български и гръцки език и се смята, че датира от 1849 г. Наред със своите религиозни функции, през годините църквата изпълнява и просветни такива. Това става благодарение на средствата и помощта на търновските еснафлии.

Църквата „Св. Кирил и Методий”

Строежът на църквата започва през 1860 г. и завършва година по-късно. По подобие на църквата „Св. Никола” и тази е дело на Колю Фичето, като след нейното построяване архитектът е признат за майстор. Счита се, че православният храм е създаден благодарение на средствата на преселници, заселили се в т.нар Кошарска махала. Освен с името на двамата братя, църквата е известна и като „Св. Атанасий”, на който светец е кръстен и вторият олтар. Интерес в църквата представлява първата за района на търновската духовна околия лята камбана. Самата камбанария е построена през 1885 г. и освен със своята украса тя прави впечатление и с часовника, който отмерва всеки половин и кръгъл час. Освен това храмът е изграден с два купола, които за съжаление през 1913 г. падат в следствие на земетресение и не са възстановени.

Църквата „Св.св. Константин и Елена”

Църквата е дело на майстор Колю Фичето, който при нейното изграждане включва разнообразни архитектурни елементи и форми. Освещаването на храма става през 1873 г. и е извършено от Иларион

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

Макариополски (първият български владика). До тогава на мястото на православния храм е действала стара църква, за която се смята, че е възникнала още през 20-те и 30-те години на XIX век. За съжаление църквата „Св.св. Константин и Елена” е разрушена от земетресение през 1913 г., като малко по-късно (през 20-те години на същия век) е възстановена, но под името „Св. Цар Борис”. В архитектурно отношение църквата представлява трикорабна сграда, като от двете страни на главния ѝ вход има изградени две въртящи се колони. В самата църква има надгробни плочи на известни търновци, както и паметник на митрополит Панарет Рашев.

Преображенски манастир "Преображение Господне"

Преображенският манастир "Преображение Господне" е четвъртият по големина в България и най-голям за района на Велико Търново. Създаден е през 13-14 век като метох на Ватопедския манастир от Света Гора. По-късно, през 1360 г. той става автономен. Създаването си манастирът дължи на цар Иван Шишман и неговата майка - Сара, поради което в миналото е бил известен още и като Шишманов или Сарин. Днешното местоположение на манастира (от 1825 г. насам) е с 400-500 метра в страни от това, което е било през Средновековието. По време на турското робство манастирът е не само опожаряван и ограбван, но и напълно разрушен. Манастирската църква датира от 1884 г. Нейното строителство е възложено на Димитър Софийлията, след обесването на когото през 1837 г. със задачата е натоварен Колю Фичето. Именно под неговото ръководство в манастира са построени камбанарията с часовника (1861 г.), църквата "Благовещение" (1863г.), югоизточното крило и големият вход. Стенописите в храма и по външните стени на

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

църквата са дело на известния български художник Захари Зограф. За Преображенския манастир е характерно, че е бил сред основните културни и революционни средища в района на Велико Търново. Името му се свързва с дейността на отец Матей Преображенски, както и със самия Апостол на свободата, който нерядко е намирал подслон в него. Манастирът е изпълнявал ролята на болница по време на руско-турската освободителна война. Именно заради голямата си заслуга през военните години манастирът получава от руските войни редица богослужебни книги, камбаните и полилеите за църквата.

Църква „Рождество Христово“ - с. Арбанаси

Тази масивна каменна църква се намира в югозападната част на село Арбанаси. Тя включва олтар, наос, притвор, както и параклиса “Св. Йоан Предтеча”, с който са обединени посредством Г-образна галерия. Строежът на църквата се е извършил на 3 етапа, като първоначално издигнатият храм се е намирал на мястото на днешния наос. Това става през втората половина на XVI век. През следващите два строителни етапа са построени параклисът и притворът, като освен това (през третият етап) са зазидани и преддверието, галерията и екзонартиката. През 1597 г. е поставено началото на изографисването на храма, което продължава и поетапно и през следващите десетилетия (1632 г., 1638 г., 1643 г., 1649 г., 1681 г.). Благодарение именно на това църквата се отличава с уникален стенописен ансамбъл, за който се смята че е единствен по рода си в нашата страна по тематична широта и енциклопедичност. Като един от най-ранните образци на българското дърворезбено изкуство се смята иконостасната преграда. Църквата “Рождество Христово” впечатлява с многобройните си ктиторски надписи, съдържащи имената на дарителите

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

на храма, а така също и с двата ктиторски портрета. Освен това тя е част от цялостният комплекс, който е изпълнявал ролята на резиденция на Търновската митрополия (най-голямата на балканския полуостров).

Църква „Св. Георги“

В източното подножие на крепостта Трапезица се намира каменната църквата “Св. Георги”, която представлява еднокорабна, едноапсидна постройка с полуцилиндричен свод. Ктиторският надпис над входната врата на храма говори, че той е построен в началото на XVII век (1616 г.). Смята се също така, че изграждането на църквата е станало на мястото на друга църква, съществувала по времето, когато Търново е бил столица на българската държава.

Църква „Св. Димитър Солунски“

Тя се намира в източното подножие на крепостта Трапезица, като се смята, че тя е пряко свързана с обявяването през 1186 г. на въстание на Асен и Петър. Археологически останки в двора на църквата говорят за наличието в този район на манастир, стар християнски храм и некропол. В архитектурно отношение църквата се отличава с т.нар смесен градеж, който включва използването както на тухлени, така и на каменни редове. Характерно за олтарната част на църквата е наличието на два стенописни слоя. Подобно на повечето късносредновековния църкви и при тази фасадата е украсена с псевдоконструктивни аркирани ниши. В харама са запазени изображенията на 6 църковни отци, сред които е и образът на св. Кирил Александрийски.

Църква „Св. св. Петър и Павел“

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

Църквата е построена с цел съхранението на мощите на св. Йоан Поливотски, които през 1204 г. са пренесени в града от цар Калоян. Тя е част от обектите на крепостта Царевец и е разположена в нейното северно подножие. По-късно, по време на царуването на Ивана Асен II около храмът е създаден манастирски комплекс. Това начинание е дело на съпругата на българския владетел - Ана-Мария (1221-1237 г.). След падането на града под турско робство (1393 г.) манастирът се превръща в патриаршеска резиденция, като в периода 1416-1439 г. нейният ранг е понижен на митрополитска резиденция, а самата църква става митрополитска катедрала.

Църква „Св. Четиридесет мъченици“

Църквата е построена и стенописана от цар Иван Асен II и се смята за един от най-известните средновековни български паметници в Старата столица. Тя е създадена в чест на победа на българите над Теодор Комнин при Клокотница (22 март 1230 г). По време на управлението на цар Иван Асен II църквата е изпълнявала ролята и на царска. Смята се, че до първата половина на XVIII век тя успява да се запази като християнска. По-късно обаче тя е превърната в джамия, като с това се унищожават иконостасът, иконите и стенописите в нея. През 19 век (1853 г.) църквата е изменена. Днес в нея могат да се видят изключително значими писмени паметници. Сред тях са Омуртаговата, Асеновата и Граничната колона от крепостта Родосто от времето на хан Крум. През 1972 г. именно в тази църква е открито т.нар Калояново погребение. Като цяло църквата буди интерес със запазените в нея стенописи и картинен календар.

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Църква „Св. Ирина” - с. Самоводене

Църквата е построена през 1843 г. и благодарение на иконите и иконостасите в нея тя е сред паметниците на културата в България.

Църква „Св. Георги” - с. Леденик

Построена е през 1844 г.

Присовски манастир „Св. Архангел Михаил” - с. Присово

Присовският манастир „Св. Архангел Михаил” е построен през XII век, в близост до село Присово. Легендата разказва, че той е дело на самите братята Асеневци.

Присовски манастир "Св. Панталеймон" - с. Присово

Манастирът е създаден през 1870 г., а църквата в него през 1881 г. Негови създатели са семейство Минчо и Дража Райчеви. Днес манастирът е все още действащ, девически. През годините на войните именно той е оказвал подкрепа и подслон на бедстващи и войските. В манастирската църква се намира копие на иконата на 26-те Зографски мъченици, чийто оригинал се съхранява в Зографския манастир. От местността Никополис ад Иструм тук е донесена каменна плоча, която по своята същност представлява древен езически жертвеник. Той се намира на входа на манастира и се използва за водосвети. Манастирът е известен със своята осемстенна камбанария. Днес той макар и функциониращ е превърнат в приют за душевноболни хора.

Църква „Св. Марина” - гр. Дебелец

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Църква "Рождество Христово"

Смята се, че първоначалната част на храма е построена в края на XVI век и представлява еднокорабна, масивна постройка с полуцилиндричен свод.

Църква "Свети Архангели Михаил и Гавриил"

Тази църква е изградена още през XVII век, като през следващия XVIII век е и преустроена. В нея се намира иконостас от 1813 г.

Църква "Св. Димитър"

Църквата "Св. Димитър" е известна със своя иконостас с позлатена резба. Освен това в нея се намира рядко срещаното за църковния живопис изображение на "Дървото Исаяево".

Църква "Св. Георги"

Храмът е създаден през 1661 г. и в него се намира иконостас, някои от частите на който са запазени още от XVI век.

Църква „Св.Атанасий“

Сред арбанашките църкви (общо пет на брой) тази е най-малката, но въпреки това попада сред най-известните паметници на българското изкуство и културата от периода XIV-XVIII век.

Арбанашкият манастир "Св. Никола"

Манастирът "Св. Никола" е създаден по време на управлението на Асеневци, като църквата към него "Рождество Христово" е съградена

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

значително по-късно - през 17 век. През 1393 г. турците го разрушават. Днес манастирът е девически.

Манастир "Св. Богородица" - с. Арбанаси .

Манастирът е създаден по време на Втората българска държава, докато църквата в него датира от 1680 г. В него се намира икона на Св. Богородица, която се смята за чудотворна. Манастирът е девически.

Килифаревски манастир ,, Рождество Богородично,,

Манастирът е построен в периода 1348-1350 г. от Колю Фичето. Той отстои на 4 км от Клилифарево и е разположен на река Белица. Килифаревската книжовна школа се е помещавала в него. Днес манастирът е обявен за паметник на културата.

Къпиновски манастир "Св. Николай Чудотворец"

Къпиновският манастир е разположен в близост до река Веселина, в подножието на Еленския Балкан. Отстои на 18 км от Велико Търново и на 24 км от Елена. Смята се за един от най-големите в страната. Неговото строителство става по време на управлението на цар Константин Тих през 1272 г.

Патриаршески манастир "Св. Троица"

Патриаршеският манастир се намира в непосредствена близост до Велико Търново и крепостта Царевец. По време на турското робство манастирът е разрушен, като неговото възстановяване е дело на знаменития майстор Колю Фичето. Църквата на манастира е изографисана от Захари Зограф, като за съжаление заетостта от

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

1913 г. е причина за нейното разрушаване. Днес възстановената църква се различава от оригинала по куполите.

Плаковски манастир "Св. Пророк Илия".

Плаковският манастир е разположен край едноименното село и е известен с това, че именно в него е организирана Велчовата завера. Интерес също така представлява и съхраняваната там икона на Христос с дванадесетте апостоли. Тя е нарисувана през 1845 г. от Захари Зограф.

Паметници

Паметник „Асеневци”

Паметникът е изграден в чест на царете Асен, Петър, Калоян и Иван Асен II през 1985 г., когато се навършват и 800 години от въстанието на братята Асен и Петър. Статуите на четиримата Асеневци са разположени около меч, който има за цел да символизира мощта и възхода на българската държава през Средновековието. Разположението на самия паметник е изключително живописно - край река Янтра. За Асеневци е известно, че те са трима братя (Асен, Петър и Калоян), управлявали страната в периода след освобождаването ѝ от византийско робство, наследени от цар Иван Асен II. И четиримата владетели остават в историята на страната със своя значим принос за нейното развитие и самостоятелно просъществуване.

Паметник на загиналите във войните „Майка България”

Този паметник се намира в центъра на Велико Търново.

Паметник на Независимостта на България

www.cbromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Паметник на Стефан Стамболов

Стефан Стамболов е известен български революционер, политик, поет и журналист.

Паметник на д-р Никола Пиколо

Паметник на Димитър Благоев

Този паметник е построен на територията на парк “Първа социалистическа сбирка”.

Паметник „Велчова завера”

Разположен е на едноименният площад.

Книжовник

Паметник на обесените (Бачо Киро, И. Панов, Семерджиев и Ц. Дюстабанов)

Формата на паметника е четиристенна пирамида, като на всяка от страните е изписано: Обесени на 28 май 1876г.

Паметник на Васил Левски

Васил Левски е сред най-бележитите български революционери, борци за свобода и национален герой. Известен с прозвището си Апостол на свободата, той е основател на БРЦК (Български революционен централен комитет) и ВРО (Вътрешна революционна организация).

www.cbcrromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Паметникът му се намира в двора на ВНВУ “Васил Левки” и е открит през 1979 г.

Паметник на патриарх Евтимий

През 1978 г. е открит паметникът на най-известният български патриарх Евтимий. Той се намира в двора на ВТУ “Кирил и Методий” и е изцяло изработен от бронз.

Паметник на Кольо Фичето

Паметникът на един от най-известните български архитекти и възрожденски строители е изработен от камък и се намира пред сградата на Музея на Възраждането и Учредителното събрание.

Дейност на средствата за подслон (2010 г.)

Район/ област/ община	Средс тва за подсл он	Легла	Легла- деноно щия - бр.	Бр. стаи	Реализирани нощувки		Пренощували лица		Приходи от нощувки	
					Общо	в т.ч. от чужденци	Общо	в т.ч. от чужденци	Общо	в т.ч. от чужденци
СЦР	342	12538	4324507	5744	492105	92654	312883	57196	18232107	478423 8
ВЕЛИКО ТЪРНОВО	95	5219	1837846	2336	187797	35271	121951	23845	7107668	185046 8
Велико Търново	52	2932	1031141	1389	133370	33055	90041	22863	5645444	176135 4

Източник: НСИ, 2010 г.

Дейност на хотелите (2010 г.)

Район/ област/ община	Хотел и	Легла	Легла- деноно щия - бр.	Бр. стаи	Реализирани нощувки		Пренощували лица		Приходи от нощувки	
					Общо	в т.ч. от чужденци	Общо	чужденци	Общо	чужденци

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

СЦР	171	9631	3407033	4648	430385	341174	270723	55316	16949678	4653144
ВЕЛИКО ТЪРНОВО	73	4554	1615296	2068	180328	145133	116776	23795	6896296	1847088
Велико Търново	41	2663	946141	1276	129268	96289	87345	22813	5497055	1757974

Източник: НСИ, 2010 г.

В област Велико Търново през 2010 г. са реализирани приходи от настаняване в размер на 7 107 668 лв., което представлява 38,9 % от приходите за Северен централен район. Водещо място по този показател в областта заема община Велико Търново с приходи от 5 645 444 лева (79,4%), където повече от 20% (22 863бр.) от нощувките през 2010 г. са реализирани от чуждестранни туристи. Преимуществено чуждестранните туристи, посещаващи областта пристигат от Румъния, Великобритания, Германия, Испания, Франция и Япония.

Ловният туризъм в региона е традиционно силен и добре развит. Ловните полета в областта се стопанисват предимно от ловно-рибарски дружества.

Община Велико Търново има конкретна програма за развитието на устойчив туризъм в съзвучие с приоритетите ѝ на град, носител на Специалната награда за устойчиво развитие на ЕС за 1997 година.

Възможности за туристическо развитие има практически във всяка община на територията на областта, но най-ефективно в това отношение се развиват общините Велико Търново, Елена и Свищов.

Перспективи за развитие на туризма

На фона на районите с изяви туристически функции Великотърновска област има големи възможности за предлагане на реален туристически продукт, основаващ се на балнеологията, културно-историческото наследство, архитектурните и природни

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

забележителности, съчетанието на урбанизирани територии с интересни природни ландшафти.

Рекреационният туристически продукт е характерен за планинските части на Еленския дял на Стара планина и в района около триградието. Лесният достъп до тях от населените територии ги прави привлекателни за седмичен отдих и туризъм.

По-пълното използване на туристическия потенциал и на туристическия продукт на областта предполага да се разширят алтернативните форми на туризъм - селски, природонаучен, природолечебен, екотуризм, поклоннически и др. Това очертава и необходимостта от разширяване на туристическата инфраструктура (освен хотелите, хижите и другите форми на подслон за нуждите на туристическата индустрия е необходима и развита мрежа от информационни туристически бюра, агенции за туристически пътувания и резервации, обекти за хранене и т.н.).

Във връзка с развитието на туризма и създаване на условия за стабилно и балансирано развитие е необходимо изграждане на прилежаща инфраструктура, най-вече за облекчаване достъпа до туристическите обекти и увеличаване на туристическия поток (развитието на инфраструктурата и логистика не съответства на ръста в развитието на туризма през последните години).

Вътрешните пазари са основите на туризма във Велико Търново и трябва да бъдат развивани в посока удължаване престоя на туристите.

5. Инфраструктура

- Транспортната инфраструктура

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Община Велико Търново има ключово транспортно географско положение. Общината е кръстопът на транспортно-комуникационни системи с важно значение както за националния, така и за международния трафик.

През общината преминава един от десетте общоевропейски транспортни коридори - ОЕТК № 9 / Хелзинки - Санкт Петербург - Псков/Москва - Киев - Любашевка - Кишинев - Букурещ - Русе - Стара Загора - Александрополис /, по направлението на първокласния път I-5 Русе-Бяла-Велико Търново-Стара Загора-Кърджали- ГКПП Маказа. Коридор № 9 осъществява връзката на Европа с Азия и Близкия изток. Той се явява връзка с Международен транспортен коридор (МТК) № 7 река Дунав, МТК № 8 Адриатика - Черно море и МТК № 4 в участъка София - Свиленград.

Към настоящия момент планираното трасе на Автомагистрала “Хемус“ е изместено и минава на север от територията на общината.

Основните пътни артерии в общината, които осъществяват връзките в направление север-юг и изток-запад са *първокласните пътища*:

I-5 Русе-Бяла-Велико Търново-Стара Загора-Кърджали;

I-4 София-Ябланица-Севлиево-Велико Търново-Търговище-Шумен-Варна.

*Второкласни пътища*¹⁶, минаващи през територията на общината са:

II-53 - (Полски Тръмбеш - Велико Търново) Поликраище - Горна Оряховица - о.п. Лясковец - Елена - Стара река - Бяла - о.п. Сливен - о.п. Ямбол - Калчево - Средец;

II-55 - О.п. Дебелец - Килифарево - Гурково - Долно Паничерево - Нова Загора - Млекарево - Новоселец - Радецки - ТЕЦ II - Полски Градец -

¹⁶ Съгласно списъка на републиканските пътища в Република България, утвърден с Решение No 884 на МС от 2002 г.; обн., ДВ, бр. 26 от 30 март 2004 г.

Мъдрец - Главан - Младиново - Свиленград, свързващ общината с Южна България.

Третокласната пътна мрежа е гъста и сравнително добре развита:

III-551 - О.п. Дебелец - Плаково - Средни колиби - Елена;

III-5502 - (Килифареве - Гурково) - Ялово - п.к. Ганчовец - Дряново;

III-5302 - (О.п. Лясковец - Елена) Миндя - Капиново - Присово - о.п. Дебелец;

III-552 - (Килифареве - Гурково) Вонеща вода - Белица - Трявна - Божковци - Жълтеш - Габрово;

III-662 - Нова Загора - Баня - Твърдица - Елена;

III-4004 - (Велико Търново - о.п. Омуртаг) - Джулюница - Горско Ново село - Златарица - (о.п. Лясковец - Елена);

III-514 - (Копривец - Водица) - Камен - Драганово - Долна Оряховица - Горна Оряховица - Велико Търново;

III-3031 - О.п. Павликени - Стамболово - Русаля - Хотница - Самоводене;

III-504 - (Полски Тръмбеш - Велико Търново) Самоводене - Ресен - Градина - Обединение - Масларево - Алеково;

Административна единица	Общо дължина (в км)	Автомагистр али	Първокласни пътища	Второкласни пътища	Третокласни пътища

Община Велико Търново	169.74	-	56.28	42.2	96.50

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Област Велико Търново	937	-	153	141	643
Северен централен район за планиране	2959	-	462	635	1862

Табл. 1 Пътна мрежа на територията на общината и на областта:

Характерна е добрата изграденост на първокласни пътища, чиито дял е по-висок от този в страната. Плътноста на пътната мрежа е 47.1 км/100 кв. км. По-голямата част от пътищата са в добро състояние. С влошени параметри е пътната настилка на третокласната пътна мрежа, която е преобладаваща в общината, което увеличава времето за придвижване на населението до общинския център. Особено затруднено е придвижването през зимните месеци в планинските части на общината. Делът на второкласната мрежа (24.86 %) е близък до средното за страната (20.7%) и за района (21.46%).

- Железопътен транспорт

Община Велико Търново се обслужва от две пресичащи се главни железопътни линии: София - Г.Оряховица - Варна и Русе - Г.Оряховица - Подкова, като има редовни влакове за София, Пловдив, Варна, Бургас, Горна Оряховица, Русе, Стара Загора, Плевен и Свищов. Непосредствената близост до Горна Оряховица, най-големият железопътен възел в Северна България, дава опции за по-разнообразни начини за придвижване и осъществява връзки с всички краища на

¹⁷ Районите, областите и общините на Р.България 2010 (НСИ)

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

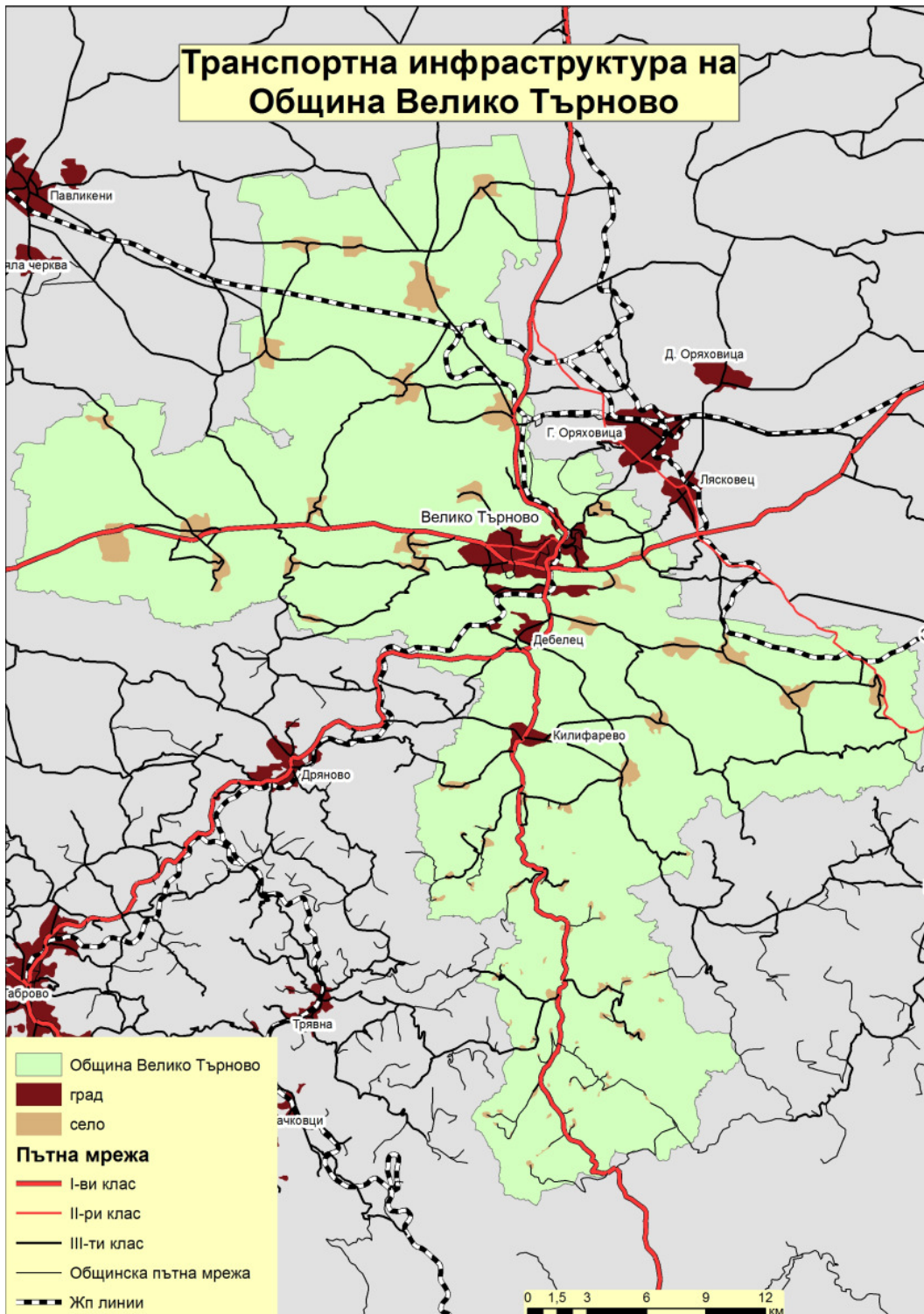
Общи граници. Общи решения.

страната. Не трябва да се пренебрегва и значението на железопътния транспорт за превоз на товари, което е условие за развитието на икономиката в общината. Като цяло железопътният транспорт остава сигурен, екологичен и по-евтин начин за придвижване. Към момента обаче ж.п инфраструктурата на територията на общината е с ограничени технически възможности за повишаване на скоростта на движение, като максималната скорост е 70 км/час. Една от причините за това е изключително малкият процент на електрифицирани и удвоени ж.п линии (8% на територията на областта).

www.cbсromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

www.cbcmmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Фиг. 1¹⁸ Схемa Транспортна инфраструктура на община Велико Търново

- Въздушен транспорт

В границите на община Велико Търново не е представен въздушният транспорт. На 12 км от гр. Велико Търново, обаче, се намира петото международно летище в страната летището в гр. Горна Оряховица, което е с 24-часов режим на работа и приема товарни, пътнически и чартърни полети от страните от Европа, Азия и Африка. Наличието на международно летище и голям железопътен възел в непосредствена близост, както и преминаващите през общината два общоевропейски транспортни коридора представляват голямо предимство, което дава изключителни възможности за развитие.

- Мостове и мостови съоръжения

На територията на Община Велико Търново са разположени около 150 броя мостове и мостовите съоръжения, като от тях са 60 бр. съоръжения по републиканската пътна мрежа и 90 бр. по общинската пътна мрежа.

От големите мостови съоръжения в добро експлоатационно състояние са 10 бр. От тях новопостроени (в последните 15 години) са три, ремонтирани - през последните десет години - са пет, в лошо експлоатационно състояние са 11 броя съоръжения.

Владишкият и Стамболовият мост са туристически емблеми на града. Стамболовият мост над река Янтра е завършен през 1892 г. и се състои от два тунела, два железопътни и един пешеходен мост. Владишкият мост е строен през втората половина на XVII в. Има каменни

¹⁸ Източник на данните: Проект „Интегрирано управление на водите в Република България”, „ДЖАЙКА”

устои и конструкция, върху която стъпва дървен брод. Името му идва от близостта на Търновската митрополия.

- **Градски транспорт**

В Община Велико Търново преобладава автобусният транспорт като транспортното обслужване се осъществява от частни дружества. Организиран градски транспорт съществува само в гр. Велико Търново. До 2009 година в града има и тролейбусен транспорт. Съществува организиран междуселищен транспорт, покриващ всички населени места на територията на Общината.

- **Електроенергийна и електропреносна система. Газоснабдяване**
- **Електроенергийна и електропреносна система**

На територията на област Велико Търново функционират две топлоелектрически централи - ТЕЦ "Свилоза" и ТЕЦ "Горна Оряховица" ЕАД, чието основно предназначение е захранване на съответните промишлени предприятия. До село Росица, община Павликени, на 1 км южно от реката е построена водноелектрическа централа „Росица“ 2 с инсталирана мощност 3,12 Мвт и която е в редовна експлоатация от 1960г. ВЕЦ „Росица“ 1 е първото стъпало ВЕЦ на хидроенергиен възел "Александър Стамболийски" с мощност 7,5 Мгвт. На територията на община Велико Търново има интереси за изграждане на инсталации за производство на ел.енергия от ВЕИ. Направена е голяма чуждестранна инвестиция за изграждане на фотоволтаични паркове на територията на село Самоводене, както и гр. Златарица (община Златарица). Парковете са пуснати в експлоатация през 2012г. Общата мощност на „Златарица" и „Самоводене" е 42 Мвт и годишно производство на електроенергия от 61 320 Мвтч, които ще осигуряват ток за около 2000 домакинства.

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

На територията на общината се намира топлофикационно предприятие - „Топлофикация ВТ” АД- гр. Велико Търново, което освен топлинна енергия посредством когенерация произвежда и електрическа енергия. Въведен е в експлоатация когенерационен модул - бутален двигател, изгарящ природен газ и свързан към него електрически генератор. Топлинната мощност на модула е 3,2 Мвт, а електрическата мощност 2,8 Мвт.

В община Велико Търново електроснабдяването се осъществява посредством националната енергийна система като един от основните възли на преносната система е подстанция Горна Оряховица с трансформация на напрежението 220/110/20 кв. Освен това, на територията на общината попада подстанция "Царевец" с трансформация на напрежението 400/110 кв, която е с общосистемно значение и няма пряко отношение към захранването на населените места. Електроснабдяването в град Велико Търново става от подстанции "Велико Търново-1" и "Картала". Нуждите на промишлеността се задоволяват от подстанция "Дълга лъка". Мощността в съществуващите подстанции задоволява нуждите на града понастоящем и има свободен капацитет.

Електрифицирани са всички населени места в общината. Ел. мрежите на територията на общината са както следва: СН-20 кВ въздушни 545 км., и кабелни - 250 км.; ел.мрежи НН- 1 кВ - въздушни - 365 км., кабелни 150 км. Общият брой на трафопостовете е 270 бр. За регулиране на уличното осветление се използват 125 бр. фоторелета, 65 бр. часовници и 375 бр. електромери.

Като цяло енергийната инфраструктура на територията на общината е сигурна, удовлетворява нуждите на населението и бизнеса и

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

осигурява мощности за бъдещо развитие. Въпреки това, трябва да се спомене, че на места мрежата средно и ниско напрежение е силно амортизирана, а поддържането и е затруднено, частично поради неизяснена собственост върху някои от съоръженията.

- **Газоснабдяване**

Газификацията е икономически и екологично ефективен способ за задоволяване на енергийните потребности чрез замяна на традиционните горива с природен газ. В област Велико Търново газоразпределение и газоснабдяване се извършва на територията на общините Велико Търново, Горна Оряховица, Лясковец и Павликени Строителството на магистралното отклонение /МО/ от главния магистрален газопровод до Автоматичната газоразпределителна станция /АГРС/ за град Велико Търново приключва през 2004 година. През месец ноември 2004 е завършено строителството на металния газопровод от АГРС В.Търново до ул.Никола Габровски / стоманени и тръби с диаметър 323,9 мм и налягане 10 bar /. В града дължината на газоразпределителната мрежа е 13,7 км и включва 210 газопроводни отклонения. Дружеството “Раховецгаз 96” АД стопанисва и поддържа изградените разпределителни газопроводи и монтираните съоръжения.¹⁹ Към 2007 г. дружеството снабдява с природен газ 28 промишлени потребители, 113 обекта от обществено-административния сектор и 1091 домакинства на територията на общините Велико Търново, Горна Оряховица и Лясковец. 96 процента от общинските обекти в трите града са газифицирани. През 2007 година 3 нови училища и една детска градина преминават на природен газ. Поради конкурентността на природния газ спрямо другите енергоизточници се наблюдава увеличение на подаденото количество

¹⁹ По данни от сайта на "Овергаз Инк." АД

газ, като за 2009 г. изключение прави промишления сектор, където има спад от 22%. Най-големите промишлени консуматори на газ са “Топлофикация ВТ” АД с 5,4 милиона кубически метра природен газ и бирената фабрика „Болярка ВТ” АД с потребление от 3 милиона кубически метра. Като цяло, обаче, въпреки наличието на проектна готовност за битова и промишлена газификация, много малка част от жилищата и предприятията са газифицирани. На много места продължава ползването на твърдо гориво за битови нужди, което е икономически неефективно и замърсява атмосферния въздух.

- **Водоснабдяване и канализация**

Община Велико Търново е богата на водни ресурси и преобладаващата част от населените места са централно водоснабдени. Река Янтра е основната водна артерия на територията на общината. Основните и притоци са река Росица, река Белица, река Дряновска, река Негованка и др. Общият брой на населените места в Община Велико Търново, водоснабдени от подземни водоизточници - каптажи, дренажи и шахтови кладенци е 12, а именно: Водолей, Войнежа, Вонеща вода, Въглевци, Големаните, Дичин, Мишеморков хан, Никюп, Райковци, Ресен, Русаля, Хотница. Завършено е водоснабдяване на вилна зона „Чуката” - с. Леденик. Изпълнена е вътрешна водопроводна мрежа в с. Нацовци. На територията на Общината има 18 микро-язовира, карстови изворни пещери и термални води. Община Велико Търново се водоснабдява от хидровъзел „Йовковци”, снабдяващ с питейна вода 25 населени места. ²⁰Хидровъзелът включва язовирна стена “Йовковци” ,

²⁰ <http://www.vik->

[vt.com/?mod=info&show=21&%D0%A5%D0%B8%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%8A%D0%B7%D0%B5%D0%BB-%E2%80%9E%D0%99%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%86%D0%B8%E2%80%9D](http://www.vik-vt.com/?mod=info&show=21&%D0%A5%D0%B8%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%B2%D1%8A%D0%B7%D0%B5%D0%BB-%E2%80%9E%D0%99%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%86%D0%B8%E2%80%9D)

Довеждаща безнапорна деривация, ПСПВ „Йовковци”, Дюкер „Пчелище” и водопроводите за градовете Велико Търново, Горна Оряховица, Дряново, Стажица, Златарица и други населени места в региона. Пречиствателната станция за питейна вода “Йовковци” е построена на около 6 км. от с. Велчево и пречиства подадената вода от язовирно езеро “Йовковци” за градовете Велико Търново, Горна Оряховица, Лясковец, Дряново, Елена, Стражица, Златарица, Полски Тръмбеш, Дебелец, Килифарево и редица села в региона. Технологията на пречистване е - предхлориране, утаяване, филтриране и на изхода дезинфекция. По проект Пречиствателната станция за питейна вода “Йовковци” е проектирана да пречиства 2500 l/s вода. В експлоатация са около 60% от съоръженията. През 1982 г. е въведена в експлоатация Пречиствателна станция за отпадъчни води ПСОВ “Велико Търново” (местонахождение - местност “Дервеня”). От 1994г. ПСОВ работи по технологична схема за биологично пречистване по метода “продължителна аерация” на постъпващите отпадъчни води, като обслужва около 60 хил. души население, промишлени предприятия и фирми в града. От 2000г. е въведена в експлоатация и нова технологична схема за пречистване с анаеробна стабилизация и механично обезводняване на утайките, което дава възможност за механично и биологично пречистване на цялото постъпващо водно количество от 700 л/сек. Получените утайки ПСОВ депонира на временно депо край с.Ресен.

Канализационна мрежа имат градовете на територията на общината и с. Вонеща вода. В някои села има частична канализация, зауствана директно в реки и дерета. В големите населени места частично е изградена само отводнителна мрежа за повърхностни води. Липсват съоръжения за отпадните води, което води до неконтролно изпускане на

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

замърсени води в реките, в резултат на което се влошава екологичното им състояние.

Може да се обобщи, че водопроводната и канализационна мрежа на общината е севнително добре развита. Водоснабдени са 100% от застроените имоти и са канализирани част от тях. Основните проблеми във водоснабдяването произтичат предимно от силно амортизираните мрежи и съоръжения, изградени основно през 60-те години, в резултат на което загубите на вода достигат до над 60%.

Количеството подавана питейна вода и загубите на вода на територията на Община Велико Търново са както следва:

Година	Подавана питейна вода (м ³)	Загуба на питейна вода (%)
2004	17 863 671	69.13
2005	17 787 909	69.20
2006	17 697 299	67.89
2007	16 902 859	65.22

²¹Табл. 2. Количество подавана питейна вода и загубите на вода на територията на Община Велико Търново

В редица населени места от областта са регистрирани отклонения в качеството на питейните води по съдържание на нитрати, резултат от прекомерно торене във водосборните области на водоизточници, използвани за водоснабдяване, замърсяване с отпадни води от животновъдни стопанства, нерегламентирани сметища и наличието на населени места без изградена канализация. В следствие на това има

²¹ Програма за опазване на околната среда на територията на община Велико Търново 2008-2013

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

необходимост от разширение, реконструкция и изграждане на водоснабдителна инфраструктура.

Канализацията в старата част на гр. Велико Търново е зидана и се нуждае от незабавна реконструкция. Отпадъчните води от имоти в някои части на стария град се заустват направо в р. Янтра, което замърсява реката и е предпоставка за свлачища. С оглед премахване на тези затруднения се прилагат специфични изисквания за изграждане на канализационната мрежа в тези райони. Съществуващите канализационни клонове нямат достатъчна проводимост и връщат отпадъчни води през съществуващите канализационните отклонения, най-вече при обилни валежи. Не са редки случаите на залпово изпускане на отпадъчни води със завишено съдържание на нефтопродукти, биологични замърсители и други в канализационната мрежа на град Велико Търново от страна на недобросъвестни обществени абонати, което води до затрудняване работата на ПСОВ. Зачестяват повредите по канализационните мрежи на населените места поради директно изхвърляне на отпадъци в дъждоприемните решетки и ревизионни шахти при почистване на уличните платна и строително-ремонтни работи.

6.Изводи

Наличието на международно летище и голям железопътен възел в непосредствена близост, както и преминаващите през общината два общоевропейски транспортни коридора, представляват голямо предимство, което дава изключителни възможности за развитие. Гъстотата на пътната и железопътната мрежа на областта е над средното за страната. Има тенденция за постепенно подобрене на инфраструктурата в община Велико Търново, но тя е характерна

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

предимно за град Велико Търново, докато по-малките населени места изпитват затруднение при реализирането на инфраструктурни проекти, поради необходимостта от по-големи инвестиции. Все още, обаче, техническата инфраструктура в града не отговаря на настоящите градски нужди. Част от пътищата са силно амортизирани и се нуждаят от рехабилитация и ремонти, което не позволява на града да поеме увеличеният пътен трафик и засиленото строителство на жилищни и бизнес сгради и влошава условията за градско придвижване. Този ефект се засилва от специфичната урбанистична структура на град Велико Търново. Това се явява като един от възпиращите фактори за развитието на местния бизнес. На територията на общината се наблюдава прекалено висок процент на загуби по преносната мрежа на ВиК и топлоснабдяването, както и незадоволително състояние на уличните (в т.ч. тротоарни) настилки, особено на обслужващата мрежа в периферните жилищни квартали и уличното благоустройство в повечето населени места. Проблеми създават и множеството нерегламентирани сметища край населени места. Много малка част от жилищата и предприятията са газифицирани. На много места продължава ползването на твърдо гориво за битови нужди, което е икономически неефективно и замърсява атмосферния въздух. Мрежата средно и ниско напрежение е силно амортизирана, а поддържането и е затруднено, частично поради неизяснена собственост върху някои от съоръженията. Ж.п. инфраструктурата на територията на общината е с ограничени технически възможности за повишаване на скоростта на движение, като максималната скорост.

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

7. SWOT анализ

Силни страни	Слаби страни
• Стратегическо и благоприятно географско положение в рамките на Централна Северна България и Северния централен район от ниво 2; • Важно транспортно значение - през територията на общината преминава ЕТК9, първокласният път София-Варна, ЖП линията София-Варна и др. • Възможност за постигането на агломерационен ефект в развитието чрез неговата синхронизация и отваряне в посока Горна Оряховица; • Средищното положение на гр. Велико Търново в едноименната община и концентрирания в неговите рамки икономически, демографски, културен и административен потенциал го правят един от основните опорни	• Сериозни вътрешнообщински диспаритети в развитието и проява на проблеми център-периферия; • Слабо развити селски райони, с предимно момонструктурен характер на местната икономика; • Липса на иновативни производства; • Амортизирана и неефективна индустриална зона; • Недобро състояние на третокласната и общинска пътна мрежа, осигуряващи достъпа до общинския център; • Недостатъчно добро използване на наличния рекреационен потенциал; • Недостатъчно обвързване на академичния сектор с местната икономика; • Застаряване на населението, особено в периферните и планински части на общината;

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

центрове за растеж на националното пространство през следващият програмен период;

- Ранообразен ландшафт, с високи качествени и естетически характеристики;
- Липса на сериозни замърсители на околната среда с индустриален произход
- Безработица под средната за страната;
- Територията на общината се отличава с благоприятни почвени и природо-климатични условия;
- Градът е основен център с академични традиции в рамките на Северния централен район, което в съчетание с качеството на човешките ресурси ще осигури възможност за съвсем нова линия в развитието, свързано с разширяване на образователния и иновативен потенциал на общината като цяло;
- Богатото историческо

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

минало, в съчетание с уникални природни дадености, са добра основа за развитие на печеливш интегриран туристически продукт;	
Възможности	Заплахи
• Потенциал за осигуряване на печеливш цикъл в агробизнеса, генериращ висока добавена стойност от иновативни дейности за преработване/пласиране на земеделската продукция от една страна; • Засилване на връзките с хинтерланда с оглед стимулиране на демографското и социално-икономическо развитие на общината; • Наличието на традиции във висшето образование, утвърдената роля на града като университетски център, подходящата материална база - предпоставка за развитието и утвърждаването му като академичен и иновационен център; • Рехабилитация и	• Задълбочаване на негативните демографски тенденции, застаряването на населението и обезлюдяването на северните периферии и планинските части на общината. • Икономическата криза оказва съществено влияние върху състоянието и развитието на общинската икономика; • Свиване на основните пазари на структуроопределящите предприятия; • Повишаване на миграцията, вследствие спадане темповете на икономически растеж; • Спад в интереса на чужди инвеститори, риск от емиграция на млада и висококвалифицирана работна сила.

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

модернизиране на инфраструктурата на общината за подобряване на жизнената среда на територията и връзките с европейските мрежи;

- Стимулиране на малкия и среден бизнес, изграждане бизнес информационни центрове, участие в програми на национално ниво;
- Задържане и привличане на младо и образовано население в града, включително чрез развитие на перспективни отрасли;
- Развитие на туризма, използвайки потенциала на града, свързан с богатото му културно-историческо наследство и красивата природа, чрез създаването на общ туристически продукт;

- Липса на достатъчно финансови средства за подобряване състоянието на републиканската, общинската пътна мрежа и уличната мрежа;

8. СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

Стратегическа рамка

Основната цел на настоящата Стратегия за устойчиво териториално развитие е да формулира необходимата стратегическа и политическа

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

рамка, която да гарантира устойчивото развитие на територията на Община Велико Търново за периода 2014-2020г.

Основните принципи, около които е организирана настоящата стратегия са следните:

- Териториалното развитие е комплексен пространствено обусловен процес, който се задвижва от желанията и нуждите на местната общност, съобразява се с наличния потенциал на територията и нейните сравнителни предимства и резултира в конкретни модели за устройство и ползване на поземлените ресурси;
- Стратегическият документ трябва да е в съответствие с основните стратегически документи, имащи отношение към териториалното развитие на национално, регионално и местно ниво: Национална стратегия за Регионално Развитие (НСРР), Национална концепция за пространствено развитие, План за Развитие (РПЗ), Областна Стратегия за Развитие (ОСР), Общински план за регионално развитие (ОПРР), Общ устройствен план (ОУП) и др.
- Стратегията е разработена като средносрочен стратегически документ, който обаче цели да постигне дългосрочен позитивен ефект в развитието на територията чрез прилагане на подхода на целево зонироване;
- Услията, насочени към успешното развитие на общината са фокусирани в малко на брой, но основни стратегически направления и приоритети;

www.cbromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

- Принцип на партньорство - успешното развитие и просперитета на общината е възможно само в условията на партньорство между местната власт, бизнеса и обществото;
- Устойчивото териториалното развитие е пряко свързано и зависимо от ресурсите на територията, което изисква тяхното разумно ползване;
- Икономическото усвояване на територията на общината следва да се извършва на основата на балансирано и съобразено с географските особености пространствено планиране;

Визия

В съответствие с тези принципи е определена и Визията за развитието на територията на община Велико Търново . Тя синтезира представата за желаното и възможното състояние на общинската територия, съобразено с нейният потенциал и икономическите реалности в региона и страната.

Община Велико Търново е устойчиво развиваща се териториална общност с жизнеспособен туризъм, съвременна стопанска структура, основана на модерна инфраструктурна база, традиции и използване на местния потенциал.

Приоритети, Стратегически цели мерки/дейности:

В съответствие с Визията за развитие на общината, както и на основата на подробен и пространствено детерминиран анализ са определени следните основни приоритети за въздействие, към които са насочени целите и мерките от настоящата стратегия :

Приоритет 1. Укрепване и разширяване на административния капацитет в общината, в областта на териториалното планиране

www.cbсromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Приоритета е насочен към две основни направления

- Капацитет на местната администрация
- Използване на съвременен инструментариум в планирането и управлението на територията

Цел.1.1. Подобряване на капацитета на общинската администрация в областта на териториалното планиране;

Мярка	Период	Отговорност	Необходими ресурси
▪ Проучване и оценка на административния капацитет на общинската администрация в областта на териториалното планиране ▪ Повишаване нивото на професионалните умения на служителите в общинската администрация и развитие на техния административен и консултантски потенциал чрез целево обучение в областта на териториалното планиране и управление	2014 Текущ	Общинска администрация Общинска администрация	

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Цел 1.2. Повишаване на геопространствената култура на заинтересованите страни

Мярка	Период	Отговорност	Необходими ресурси
▪ Създаване на специализирано звено за интегрирано териториално развитие, което отговаря за регионалното развитие, устройството на територията, инвентаризацията на територията и др.	2014-2015	Общинска администрация	50 000-100 000 лв
▪ Разработване и внедряване на публичен геопортал, осигуряващ по интерактивен начин надеждна информация за планирането и управлението на територията;	2016	Общинска администрация	150 000 лв

Приоритет 2. Устойчиво и интегрирано ползване на територията

Цел 2.1. Постигане на интегрирано териториално развитие

www.cbromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Целта е насочена към:

- Подробно проучване на потенциала и особеностите на територията на общината;
- Чрез прилагането на интегриран подход, да се разработят логически свързани и обосновани стратегически и оперативни документи, насочени към планирането и управлението на територията;
- В съответствие с потенциала и особеностите на територията да се разработи средносрочна концепция за пространствено развитие;
- Да се разработи ОУП на община Велико Търново, чрез който да се заложи дългосрочен модел за устойчиво ползване на наличните поземлени ресурси;
- Създаване на ефективна ГИС - базирана информационна система за подпомагане вземането на решения по планирането и управлението на територията.

Мерки/Проекти:

Мярка	Период	Отговорност	Необходими ресурси
2.1.1 Проучване и инвентаризация на територията на общината; <u>Проекти:</u> ▪ Събиране, обработка и цифровизация на наличните	2014-2015, текущ	Общинска администрация	400 000 лв

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

данни и информация за територията на общината; ▪ Извършване на детайлни териториални проучвания; ▪ Изграждане на общинска Географска Информационна Система (ГИС); ▪ Обучение и квалификация на общинската администрация в областта на ГИС и пространствените анализи;			
2.1.2. Осъществяване на ефективно пространствено планиране; Проекти: ▪ Зониране на общинската територия в съответствие с целите в развитието на общината и наличните условия и ресурси на нейната територия; ▪ Разработване на концепция за пространствено развитие; ▪ Създаване на нови	2014-2016, текущ	Общинска администрация	

www.cbcrromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

устройствени планове, схеми и документи;			

Приоритет 3. Привличане на инвестиции и икономическо развитие на територията

Приоритета е насочен към:

- Провеждане на ефективен пространствено обусловен инвестиционен маркетинг;
- Създаване на благоприятна бизнес среда и насърчаване на инвестициите в нови технологии и иновативни и високотехнологични производства и услуги;
- Интегрирано насърчаване на инвестициите, заетостта и доходите в селските части на общината с цел преодоляване на териториалните диспропорции и разширяване на икономическата база на общината;
- Активно използване на активните зони около основните транспортни артерии, преминаващи през територията на общината (вкл. Европейски транспортен коридор 9)

Цел 3.1: Успешно позициониране на община Велико Търново на инвестиционните пазари у нас и в чужбина

Мярка	Период	Отговорност	Необходими ресурси
• Създаване на разпознаваемо рекламно послание на общината и използването му в	2014-2015	Общинска администра-	

www.cbcrromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

рекламни материали и публикации; • Подобряване на уеб-сайта на общината; • Регулярно присъствие на специализирани форуми и изложения; • Изготвяне на профил на потенциалните инвеститори, тяхното идентифициране и включване в специализирана база данни ; • Разширяване на състава и подобряване на квалификацията на служителите в общинската администрация за установяване на контакт и обслужване на взаимоотношенията с потенциални инвеститори; • Осъществяване на директен маркетинг спрямо потенциални инвеститори - компании в приоритетните сектори.	2014	ция	
	2014-2020	Общинска администрация	
	2015	Общинска администрация	
	Текущ	Общинска администрация	
		Общинска	

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

	Текущ	администра- ция	
		Общинска администра- ция	

Мерки:

Цел 3.2. Разработване на интегрирана концепция за усвояване на потенциала на ЕТК9 и другите активни зони, формирани около основните транспортни връзки на територията на общината

Мярка	Период	Отговорност	Необходими ресурси
Прединвестиционни проучвания на зоните,	2014-2015	Общинска администра-	50 000-100 000 лв

www.cbcrromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

формирани около основните транспортни връзки в общината; Разработване и прилагане на стратегическа концепция за усвояване на инвестиционния потенциал около ЕТК9 и основните транспортни връзки на територията на общината.	2014-2017	ция Общинска администрация	20 млн. лв.

Основни елементи на пространствената структура за прилагане на стратегическия документ

В резултат от задълбочения пространствено обусловен анализ на територията на Община Велико Търново, както и на база наличния природно-ресурсен потенциал и развиващите се социално-икономически процеси, могат да бъдат обособени следните основни елементи на пространствената структура на общината, които следва да се имат предвид при прилагане на настоящата Стратегия за устойчиво териториално развитие:

Ядро - включва компактна територия, формирана от гр. Велико Търново и неговия непосредствен хинтерланд. Това по същество се

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

явява не само опорният център за растеж на общината, но и един от главните урбанистични центрове в Северния централен район от ниво 2. Параметрите в устройството на територията се определят от новорпеития ОУП на града и неговото землище, а конкретните насоки в развитието ще бъдат определени от разработвания към настоящия момент Интегриран план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) на гр. Велико Търново, който ще осигури адекватната за следващия програмен период планова основа за развитие.

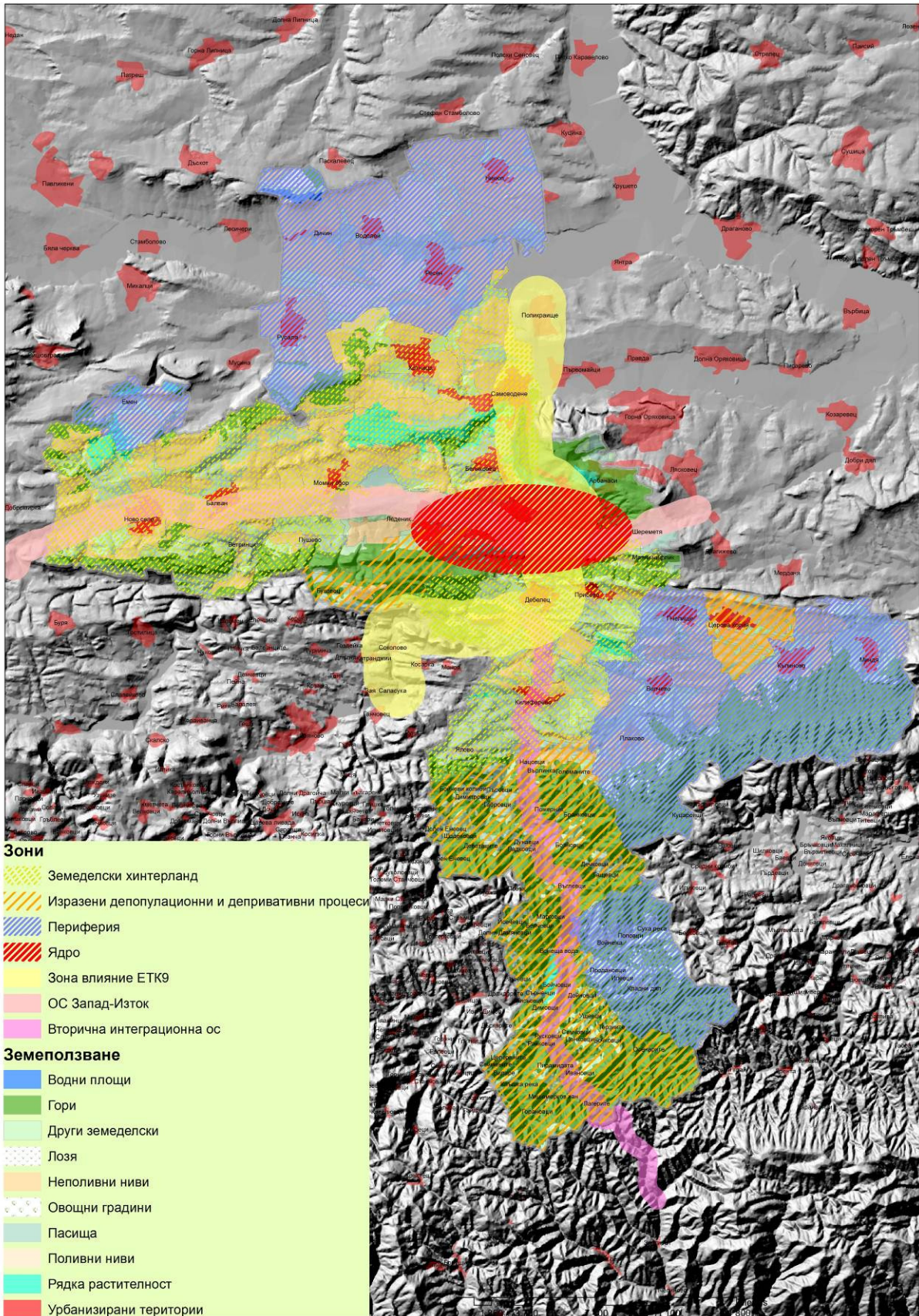
Земеделски хинтерланд - тази зона обхваща териториите, разположени северно и северозападно от Ядрото, като се включват преди всичко земеделски площи и територии. Мерките по пространственото планиране на тези територии включват основно мероприятия, свързани с интензифицирането на земеделското производство, както и с облагородяване на населените места и повишаване качествените параметри на средата за обитаване.

Територии, обхванати от деопопулационни процеси - включват се основно селата и техните землища в планинската част на общината, където естественият прираст е силно отрицателен, с натрупване на контингенти във високите възрастови групи. От друга страна това са територии с изключително качество на природните компоненти на средата, със специфичен културен и архитектурен облик, което ги прави изключително подходящи за развитие на алтернативен туризъм, както и за прилагане на модела „Втори дом“.

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Пространствена концепция за развитие на Община Велико Търново- основни структурни елементи

Периферия - това са територии, значително отдалечени и с недобър достъп до Ядрото на общината. Мерките за оптимизиране на пространственото развитие на този вид зони са свързани основно с подобряване на свързаността с общинския център и преодоляване на вътрешнообщинските диспаритети в качеството на средата за обитаване и обслужване на населението.

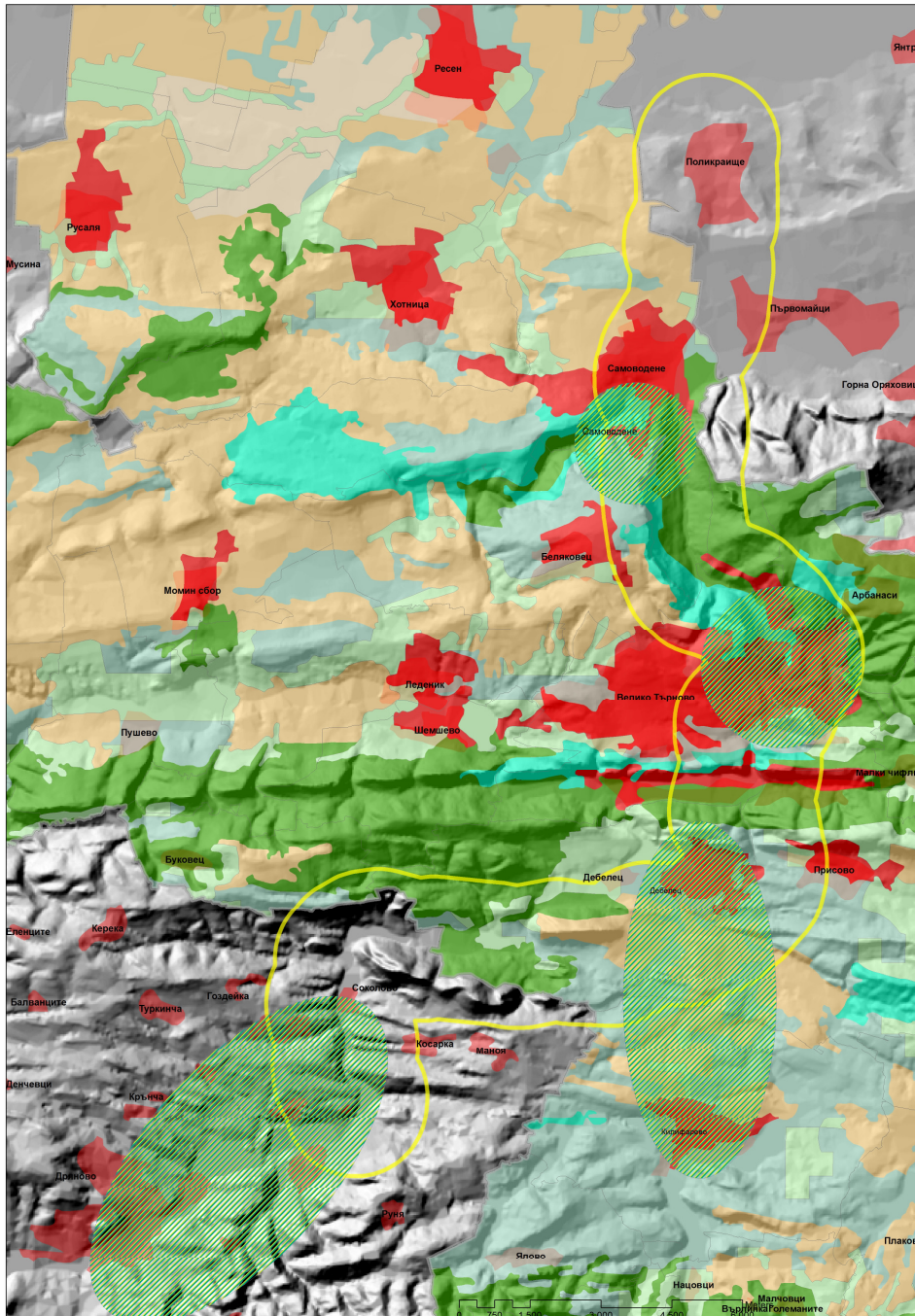
Зоната за влияние на ЕТК9, както и на оста „Запад-Изток“- това са териториите, с най-голяма концентрация на насление и потенциал за развитие. За да се усвоят инвестиционно тези територии е необходимо разработването на цялостна концепция, която от своя страна да се основава на задълбочена инвентаризация на ресурсите в дефинираните зони.

При разработването на тази концепция следва да се вземат предвид следните елементи, формирани в зоната на влияние на ЕТК9:

- Териториите, които са в състояние да генерират инвестиционен или туристически интерес в рамките на зоната на влияние на ЕТК9. За целите на концепцията, тези територии са дефинирани като пространствени „хъбове²²“ - това са ключови части от определната зона, които имат необходимия потенциал да служат като „входни“ за общината точки при преразпределяне на трафик, генериран по ЕТК9.

²² От англ. ез. „hub“ -устройство, използвано в [компютърните мрежи](#), което, след като получи сигнал ([пакет](#)) на един от входовете ([портовете](#)) си, го препраща на всички останали.

На схемата по-долу е представена схема на тези територии, които следва устройствено да се разработят в бъдещата концепция:

www.cbcrmaniabulgaria.eu
Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

Фиг. „Пространствени хъбове“ на територията на община Велико Търново

В рамките на зоната за влияние това са:

- **Самоводене:** Поради липса на значими туристически атракции, ролята на този хъб е основно свързана с потенциала за привличане на инвестиции в областта на индустрията - в южно направление, към Велико Търново и в югоизточно- в посока Горна Оряховица.
- **Велико Търново:** Основните обекти, с потенциал за генериране и задържане на интерес в рамките на този пространствен „хъб“ са самият общински център Велико Търново и неговият сателит с. Арбанаси. Те формират традиционна туристическа дестинация, което налага предприемане на следните мерки:
 - Осигуряване на информация и ориентация за основните разпознаваеми обекти с туристически потенциал в рамките на дестинацията от основната пътна артерия, особено районите на отклоненията към вътрешността на общината;
 - Обособяване на информационни табла около основните отбивки и паркинги, с места за почивка;
 - Поддръжане на пътната инфраструктура в рамките на отклоненията от ЕТК9 в добро състояние;

Освен със своята атрактивност по отношение на туризма, тази територия е и с потенциал за привличане на инвестиционен интерес. В тази връзка е необходимо:

- проучване и оптимизация на устройствените режими;
- Отделяне на общински терени за инвестиции на зелено, особено в направлението към гр. Г. Оряховица.

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

- **Дебелец-Килифарево:** основно туристическо значение, с възможности за усвояване на хинтералнда за различни туристически услуги, развитие на хотелиерство и ресторантьорство.
- **Соколово-Дряново:** основно туристическо значение, с възможности за усвояване на хинтералнда за различни туристически услуги, развитие на хотелиерство и ресторантьорство

Организация и координация на дейностите по изпълнение на стратегията

Главните рискове за постигането на стратегическите цели са свързани с комплекс от фактори, които до голяма степен са трудно предвидими в дългосрочен план. Не е възможно да се предскажат с високо ниво на достоверност всички промени, които биха настъпили към хоризонта на изпълнението на стратегическите цели (2020г.). Това означава, че реализацията на стратегията за устойчиво териториално развитие трябва да бъде един непрекъснат процес на наблюдение, контрол и актуализация, анализ и корекции при грешки, трудности и неуспехи и адаптиране на планираните дейности към новите обстоятелства и условия. Основните компоненти на стратегията (визията, стратегическите цели, приоритетите, мерките) имат за цел да дадат преди всичко перспективите и насоките за териториално развитие, но нямат задължителен характер. Тези компоненти не ограничават възможността да бъдат разработвани, предлагани и реализирани други практически мерки, програми и дейности, стига да са финансово и организационно обезпечени. В този смисъл партньорството между

www.cbcrromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

общинските власти, областната администрация, бизнес субектите, НПО и всички заинтересовани лица и институции ще гарантира включването и изпълнението на повече дейности в интерес на цялото население в общината. Затова е целесъобразно въз основа на разработената стратегия да се изготвят годишни програми за изпълнение, които да бъдат обвързани със съответните годишни бюджетни и други финансови инструменти. Координирането и контролът върху изпълнението на стратегията е целесъобразно да се осъществява от специално създадена работна група, включваща освен представители на общинската администрация, също така специалисти и ключови фигури от различни сектори на гражданското общество. Основните оперативни функции на работната група трябва да бъдат:

- координиране на работата на отговорните институции;
- осъществяване на връзките при разработването и реализирането на съвместни проекти;
- поддържане на контакти с областни, регионални, национални и международни институции;
- съдействие за намирането на допълнителни финансови източници;
- подпомагане разработването на проекти и програми;
- анализиране изпълнението на отделните задачи и предлагане на актуализирането на стратегията;

При организирането и координирането на дейностите по изпълнение на стратегия е необходимо използването на нови, нетрадиционни подходи и методи. Това е свързано на първо място с факта, че проблемите пред местното териториално развитие съществено се различават от проблемите, решавани от органите на държавната

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

власт. На второ място, структурата на органите за местно самоуправление все още не съответстват в пълна степен на стоящите за решаване пред тях задачи, което основно е свързано с недостатъчното развитие на самата институция “местно самоуправление” и незавършената все още финансова децентрализация на тази институция.

Развитието на вътрешните и външните икономически връзки, на технологиите, базирани на знания, информатизацията на всички сфери на живота, изострянето на конкуренцията и нарастващата роля на иновациите, са само част от новите реалности. Тези тенденции водят до промени в производствените технологии, до появата на нови стоки и услуги, до формулирането на нови цели и приоритети на развитието, до разработването и реализирането на нови идеи в управлението на социално-икономическото развитие. Особено очевидни са тези процеси в областта на местното развитие, където се променя тежестта на факторите, влияещи върху местното развитие, променя се и взаимодействието между различните равнища на управление в държавния и публичния сектор. Органите на местното самоуправление във все по-голяма степен си сътрудничат с частния бизнес по линия на публично-частните партньорства, а също така и с различните структури на гражданското общество. Всичко това изисква прилагането на нов мениджърски модел на управление на местната власт, при който централен проблем става ориентацията на цялостната ѝ дейност към постигане на реални резултати. В този модел се утвърждават пазарните механизми и висока отговорност при решаването на социалните проблеми на местното население. Представителите на бизнеса и на гражданското общество във все по-голяма степен се възприемат от местната власт като потребители на административни услуги и партньори

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

при решаването на проблемите в цялостното развитие на общината. В тази връзка се разширява и спектърът на предлаганите административни услуги. В практиката на общинското управление се въвеждат нови методи за количествена оценка на резултатите, в частност за оценка на ефективността (отношение между постигнатия резултат и направените разходи за него), на резултативността (отношение между постигнатия резултат и планирания резултат) и икономията на труд и финансови средства (отношение между планираните разходи и фактическите разходи). При този нов модел на местно управление се променят и процедурите за контрол. Тоталният бюрократичен контрол, характерен за отминалите времена, се измества от контрол от страна на населението и потребителите на административни услуги, който се осъществява както непосредствено, така и чрез обществените организации и средствата за масова информация. Измества се и акцентът от измерване на разходите, към измерване на реалните резултати. При новите подходи в местното управление се набляга върху формулирането на целите и задачите, към разработване и прилагане на инструменти за постигане на целите, към измерване и мониторинг върху реалните резултати и оценка на ефективността на цялостната дейност на общинската администрация.

Система за наблюдение и контрол

Разработването на стратегията позволява да се определят общото направление и начинът за достигане на поставените дългосрочни цели в териториалното развитие. Може да се допусне, че не би трябвало да се появят трудности и проблеми в хода на реализацията на стратегията, ако тя е разработена правилно и реалистично и ако са създадени необходимите условия за нейното изпълнение. Това обаче е възможно само в случаите, когато условията на средата са неизменни или напълно

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

прогнозируеми. В действителност, общинската икономика се развива в условията на променлива среда. Ето защо възниква необходимостта от осъществяване на стратегически контрол върху това, доколко успешно местната икономика се “придвижва” към набелязаните цели, подобряват ли местните стопански субекти резултатите от дейността си, а също и да се определи какво би трябвало да се предприеме, за да се подпомогне тяхната дейност, за да могат те от своя страна да допринесат за социално-икономическото развитие на общината.

Поради тази причина стратегическият контрол няма за цел да изясни правилно или неправилно се осъществява реализирането на стратегията, а да изясни дали реализацията на стратегията ще доведе до постигане на поставените цели (резултати) пред местното икономическо развитие. Именно това определя начинът на изграждане на системата за стратегически контрол.

Изпълнението на стратегията е свързано с необходимостта от извършване на стратегически промени в местното икономическо развитие, които да доведат общината до такова състояние, че тя да може да постигне заложените стратегическите цели. Оценката и контролът върху изпълнението на стратегията са логически завършващ процес в стратегическото управление на местното развитие, при който се осъществява обратна връзка между дългосрочните цели и хода на тяхното постигане. Контролът включва определяне на показателите (индикаторите), чрез които се измерва постигането на целите, сравняването на резултатите със стандарти, нормативи или други показатели, изясняване на причините за отклоняването от поставените цели и осъществяване на коригиращи действия, ако те са необходими и възможни. Следователно стратегическият контрол се отличава от

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

оперативния по това, че целта му е да се изясни до каква степен реализирането на стратегията води до постигане на дългосрочните цели; възможно ли е по-нататък да се реализира стратегията и ще доведе ли това до постигане на целите.

Изисквания към информацията. За да бъде ефективна системата за стратегически контрол, тя трябва да удовлетворява редица изисквания. Най-съществените изисквания към постъпващата от системата за контрол информация са следните:

- информацията трябва да постъпва своевременно, за да може да се вземат навреме необходимите решения за корекции;
- информацията трябва да съдържа верни данни, адекватно отразяващи истинското състояние на наблюдаваните при стратегическия контрол процеси;
- при използването на информацията трябва да се знае точно времето на нейното получаване и момента или периода, за който тя се отнася.

Определяне на показателите (индикаторите). Системата за стратегически контрол съдържа четири основни елемента. Първият от тях включва определянето на тези показатели, по които ще се извършва оценка на реализацията на стратегията. Обикновено тези показатели са пряко свързани с избраната за реализиране стратегия. Приема се, че има няколко важни групи показатели, по които се констатира състоянието на местното икономическо развитие. Такива групи показатели са:

- показатели за ефективност;
- показатели за използване на човешките ресурси;
- показатели , характеризиращи състоянието на външната

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

среда;

- показатели, характеризиращи вътрешно-организационните процеси в местните фирми.

Системата от критерии и показатели, по които се извършват наблюдениято и контролът върху изпълнението на стратегията трябва да отговаря на следните по-важни изисквания:

- лимитираност - количеството на показателите трябва да бъде ограничено;
- измеримост - трябва да съществуват методики, позволяващи да се измери всеки показател;
- всеобхватност - показателите трябва да отразяват всички основни аспекти в социално-икономическото развитие на общината;
- информационна осигуреност - трябва да съществува и да бъде достъпна информация за всички показатели.

Изборът на показателите за контрол сам по себе си представлява задача със стратегическо значение, тъй като от това ще зависи оценката дали реалистично е разработена стратегията и дали тя успешно се изпълнява. При избора на показатели за стратегически контрол те трябва да се подредят по приоритети, за да може да се направи еднозначен извод в случай, че по едни показатели се констатират проблеми при реализацията на стратегията, а по други показатели - че нейното изпълнение върви безпроблемно. Освен това е важно при избора на показатели да отчитат времевите хоризонти. За целта трябва да има съподчинение (субординация) във времето между показателите, по които се оценява напредъка по отношение на средносрочните и дългосрочните

www.cbcrromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

цели на местното икономическо развитие. Това е така, защото постигането на положителен резултат в дадена проблемна област може да изисква преди това да се постигне резултат в друга проблемна област. Друга важно изискване е показателите за стратегически контрол да отразяват структурата на интересите на отделните заинтересовани групи и лица от местното икономическо развитие и доколкото се постига поддържане на баланса на интереси между тези групи и лица.

Система за измерване и проследяване на параметрите. Вторият важен елемент на стратегическия контрол е създаването на система за измерване и проследяване на състоянието на параметрите за контрол. Това е трудна и отговорна задача, тъй като най-често измерването им не е никак просто. Например сериозни трудности възникват при измерването на интегралния ефект от реализацията на стратегията. Често резултатите по отделни дейности лесно може да се измерят, но е трудно да се измери комплексното им влияние.

Сравняване и оценка на постигнатите резултати. Третият елемент от системата за стратегически контрол включва сравняване на състоянието на параметрите на контрола с тяхното желано състояние. При такова сравняване са възможни три ситуации:

- реалното състояние е по-добро от желаното състояние;
- реалното състояние съответства на желаното състояние;
- реалното състояние е по-лошо от желаното състояние.

Четвъртият, последен елемент на стратегическия контрол, е оценка на резултата от сравнението и вземане на решения за корекции. Ако реалното състояние съответства на желаното състояние, обикновено се взема решение нищо да не се коригира. Когато реалното състояние е

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

по-добро от желаното може да се увеличи стойността на параметъра за желаното състояние, в случай, че това не противоречи на дългосрочните цели, поставени пред местното икономическо развитие. Когато реалното състояние на параметъра за контрол е по-лошо от желаното състояние, трябва да се разкрият причините за това отклонение и при необходимост да се внесат корекции в набелязаните средства за постигане на целите или да се коригират самите цели.

Извършване на корекции. Извършването на корекции става обикновено по следната схема. Първо се преразглеждат параметрите на стратегическия контрол. Целта е да се изясни доколко избраните параметри за контрол и определеното за тях желано състояние съответстват на дългосрочните цели пред местното икономическо развитие и на разработената стратегия за тяхното постигане. Ако се открие противоречие, се пристъпва към коригиране на параметрите. Ако параметрите на контрола не противоречат на целите и стратегията, трябва да се преразгледат *поставените цели*. В такъв случай се сравняват поставените цели с текущото състояние на средата, в която протича местното икономическо развитие. Възможно е да се констатира, че настъпилите изменения в условията на средата правят невъзможно достигането на поставените цели. В такъв случай целите трябва да бъдат коригирани. Ако обаче се установи, че средата позволява да се реализират поставените цели, тогава се пристъпва към коригиране на *стратегията* и преди всичко на набелязаните в нея средства (мерки и дейности) за постигане на целите. Преразглеждането на стратегията се прави с цел да се изясни дали настъпилите изменения в средата правят невъзможно реализирането на стратегията и постигането на целите. Ако се установи, че това е така, трябва да се коригира стратегията, а ако не -

www.cbcrmaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

трябва да се търсят причините в набеязаните мерки и конкретни действия, в информационното обезпечаване или в начина, по който се извършва реализацията на стратегията. Възможно е да се окаже, че в тези области не се констатират слабости и в такъв случай трябва да се изясни дали е достатъчен капацитетът на служителите, ангажирани с изпълнението на стратегията, дали те са мотивирани в своята работа и т.н.

Системата за наблюдение и контрол (мониторинг) върху изпълнението на стратегията за териториално развитие е изключително важен инструмент на стратегическото планиране. С тези функции е целесъобразно да бъде натоварена специално създадена група за мониторинг, в чийто състав да бъдат включени представители на общинските власти. В правомощията на групата за мониторинг влизат наблюдение върху хода на изпълнение на стратегията и плана за действие и изготвяне на ежегоден доклад до Общинския съвет и Областния съвет за развитие за постиженията и проблемите, свързани с изпълнението на стратегията. Констатациите и препоръките в тези ежегодни доклади служат за основа при вземането на решения от страна на общинските власти и Областния съвет за развитие.

Актуализацията на стратегията трябва да се извършва в съответствие със приетите стратегически документи на по-високите териториални равнища, но с отчитането на местните особености и настъпилите промени в социално-икономическата среда. Процесът на актуализация се организира на основата на постъпилата аналитична информация от страна на групата за координация и групата за мониторинг. Актуализираните стратегия и план за действие се одобряват от Общинския съвет и Областния съвет за регионално развитие, като за

www.cbromanibulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие

РУМЪНСКО ПРАВИТЕЛСТВО

БЪЛГАРСКО ПРАВИТЕЛСТВО

Общи граници. Общи решения.

взетите решения се информира местната общност и всички заинтересовани страни.

www.cbcmromaniabulgaria.eu

Инвестираме във вашето бъдеще!

Програмата за Трансгранично Сътрудничество Румъния-България 2007-2013 е съфинансирана от Европейски Съюз чрез Европейски Фонд за Регионално Развитие